

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

W. W. W. W. W.
Søst. 1888.

FAMILIEN KRUHÖFFER

FAMILIEN KRUHÖFFER

BIOGRAFISKE SKITSER

AF

E. W. KRUHÖFFER

FORSTRAAD

UDGIVET I HUNDREDAARET FOR SLÆGTENS IND-
VANDRING TIL DANMARK AF F. A. KRUHÖFFER

TRYKT SOM MANUSKRIFT

AARHUS
STIFTSBOGTRYKKERIET
1904

FORORD.

Det er i Aar 100 Aar siden, Navnet Kruhøffer blev indført i Landet, og jeg finder derved Anledning til at lade efterstaaende »biografiske Skitser« af min Fader udkomme paa Tryk som Manuskript til Minde om Familiens Oprindelse og Udvikling i Danmark.

Skitserne ere fremkomne paa Foranledning af mig og jeg kan derfor have Lyst hertil at knytte et lille Forord vedrørende Forfatteren.

Den 19. Oktober 1897 døde min kære gamle Fader, *Ernst Wilhelm Kruhøffer*, i sin gamle Skovriderbolig »Frederiksgave« ved Tranekær. Han blev over 84 Aar, idet han var født den 3. Juni 1813. Tilstede ved hans Dødsleje var min Søster Emilie, der havde plejet ham og sammen med ham bevaret Hjemmets Hygge efter Moders Død den 12. Juli 1895; endvidere min Broder Louis med sin Hustru samt min Hustru og jeg og endelig nu afdøde Biskop, den Gang Sognepræst i Tranekær, v. Leunbach. Faders sidste Ord, efter en Udtalelse af Præsten, der lovede ham Fred efter Dødens Strid, var »i Jesu Navn«, og han døde saaledes, som han havde levet, fast i sin Barnetro.

Dette Dødsfald kom ikke uventet; thi Fader havde alt i en Aarrække været lidende af en Underlivssygdom, der

fulgte efter en Operation for Blæresten, som han maatte underkaste sig paa Kommunehospitalet i København i Aaret 1889. — Han blev dengang opgivet af Lægerne, men dette til Trods, og skønt han efter Hjemkomsten maatte udstaa en Lungebetændelse, levede han dog endnu i 8 Aar, sund og stærk paa Sjælen, men med en begyndende Svækkelse paa Legemet, som havde til Følge, at han ikke mere kunde tage sig saa meget af sin Gerning, som Lysten og Interessen bød ham. Af denne Grund søgte han i 1890 sin Afsked, den han erholdt af nuværende Besidder af Grevskabet Lange-land m. m., Lehns greve Christian Ahlefeldt Laurvigen, fra 1. Maj 1890 at regne. Og det skal her siges, at Hr. Lehns greven ved denne Lejlighed paa en særdeles fin og smuk Maade bevidnede den gamle Mand sin Anerkendelse og Tak for hans Virksomhed, idet han blandt andet lod Fader beholde ikke alene hans faste Lønning som Pension, men lod ham beholde det kære Frederiksgave med tilliggende Jor-der som frit Opholdssted, saa længe han levede, og gjorde det derved muligt at bevare et Hjem saa rigt paa Kærlig-hed og Fred som tænkes og ønskes kunde, lige til Fader blev ført til sit sidste Hvilested paa Tullebølle Kirkegaard, hvor han nu hviler ved Siden af den elskeligste Hustru, Kviinde og Moder.

Ogsaa jeg og mine Søkende skylder Hr. Lehns greven en oprigtig Tak for den Lejlighed, han gav vor Fader til at bevare vort Barndomshjem saalænge som muligt. — Men det skal ogsaa siges, at nogen mere trofast og hengiven Tjener har Grevskabet aldrig haft, derom bærer hans Ord og Gerning Beviset.

Moder døde som anført 1895 og døde meget pludselig som Følge af et Hjærteonde, der i de senere Aar ofte havde

voldet hende stærke Hoste- og Kvælningsanfald. — Dette Dødsfald gjorde et dybt Indtryk paa Fader, der ofte kunde sidde og stirre med Vemod paa Moders Billede og udtale sin Længsel efter hende. — Han tænkte ofte paa Døden, men med Fred og Ro, han længtes ikke efter den, thi han følte sig lykkelig og glad ved at kunne samle sine Børn. Svigerbørn og Børnebørn, Slægt og Venner om sig, dem han omfattede med stor Hengivenhed og Taknemlighed for den mindste Kærlighed og Venlighed, der vistes ham.

Da Fader havde erholdt sin Afsked og paa Grund af Svaghed ikke længere kunde færdes ude i sine kære Skove, faldt Tiden ham af og til lang, og han bad da ofte mig, der boede ham saa nær og sammen med min Familie nød saa uendeligt meget godt af mit gamle Hjems Kærlighed, give ham noget at bestille, der kunde fængsle hans Tanker. Ved en saadan Lejlighed bad jeg ham nedskrive en Biografi af Slægten Kruhöffers, som nu var begyndt at brede sig over Landet, og dertil knytte Erindringer fra den gennemlevede Tid, der for ham havde været rig paa Lykke og Glæde. Dette Forslag tog han siden op og det med stor Interesse, da han først fik begyndt i Tanken at gennemleve sin hele Livsvandel og Gerning paany, og det er disse Memoirer, jeg herved har den Glæde at lade udgaa paa Tryk, ordret som han selv har nedskrevet dem i sit Manuskript, der opbevares hos mig og vil blive gemt af mig og mine Efterkommere som en Reliquie, — og jeg vil forudskikke den Bemærkning, at det skrevne ikke udkommer for at kritiseres, men for at modtages af Slægt og Venner som det det er, »en gammel Fader og Vens biografiske Skitser over Familien Kruhöffers Liv og Gerning fra Slægtens Fremkomst

i Danmark 1804 til 1897« og blive til Glæde og kært Minde om svundne Tider.

Efter sit Arbejde med at nedskrive sit Livs Erindringer, som det efterfølgende udviser, kom der en forunderlig glad Tilfredshedsfølelse over Fader, og jeg har mange Gange med Glæde kunnet sidde og samtale med ham og høre paa hans Tale om alle de Ting, der havde interesseret ham og ligget ham nær. Han forstod, at han dog havde udrettet noget godt her i Livet.

Da Moder døde, var han straks klar over, hvorledes han kunde ønske at skrive paa Monumentet over hendes Grav, nemlig foruden Navn og Dato ovenanførte Betegnelse »den elskeligste Hustru, Kvinde og Moder«. — Vel mente han, at det navnlig for Fremmede kunde se lidt »søgt« ud, men da han vidste, det var Sandhed i fuldeste Maal, lod han Gerningen følge paa Tanken, og Sandheden kan kun bekræftes af de Efterlevende. saavel Slægt som Venner, der kendte den kære trofaste Moder. — Sin egen Gravskrift vilde Fader ogsaa gerne have paa det rene, for, som han sagde, nu havde han Øvelsen, og som Slutning anførte han som sit eget Vidnesbyrd »Naturens varmeste Ven og Beundrer«. Dette staar saaledes nu paa hans Gravsten som en uomstødelig Sandhed og i fuld Overensstemmelse med hans Livsgerning.

At Fader ogsaa udadtil har forstaaet at gøre sig gældende paa en fordelagtig Maade, derom vidner den elskværdige Nekrolog i »Forsttidende« af November 1897 af hans Efterfølger i Embedet, Skovrider H. Hansen, hvilken Nekrolog jeg har ladet aftrykke som Slutning paa det lille Skrift for yderligere at klargøre Billedet af den Mand, der sammen med sin Hustru dannede det Kærlighedens, Fredens

og Lykkens Hjem, som fandtes og levedes paa den gamle Skovridergaard, der nu er nedlagt som saadan.

Tider skal komme, Tider skal henrinde, Slægt skal følge Slægters Gang, saaledes er jo Livet.

Med Fader er den anden Generation af Familien Kruhøffer her i Danmark uddød. Den tredie Generation er endnu i fuldt Flor og den kommende fjerde Generation vokser godt frem overalt, saa der er kun Udsigt til Slægtens og Navnets Formering. En Gren af nuværende tredie Generation, nemlig Johan Kruhøffer, Søn af Farbro'r Emil fra Bregnegaard, er overplantet til Sverig, hvor Navnet saaledes af ham er indført, og hvor han bliver Stamfader.

Navnet Kruhøffer er i de svundne 100 Aar baaret ærligt og uplettet gennem Tiderne. Gid det ogsaa ske i Fremtiden.

F. A. Kruhøffer.

BIOGRAFISKE SKITSER.

Familien *Kruhoffer*, der nu begynder at udbrede sig her i Landet, nedstammer oprindeligt fra Tyskland, fra det lille Fyrstendømme Waldeck, hvor min Bedstefader var fyrstelig „Oberförster“ i Distriktet Volkhardinghausen; — han efterlod sig 3 Sønner, hvoraf den ældste succederede ham i Embedet, medens den næstældste, min salig Fader, der ligeledes var bleven oplært i Skovbruget og Jagtvæsenet, maatte søge Ansættelse andetsteds. Den yngste af Sønnenne blev Landmand. Ved et ulykkeligt Vaadeskud havde min Bedstefader mistet sin ene Arm. Min Oldefader faldt i et Slag mod Tyrkerne, ved Siden af sin Herre, Fyrst Georg af Waldeck.

Min salig Fader, der blev født 27. Juli 1779, blev i Aaret 1804, altsaa i en Alder af 25 Aar, af den daværende Besidder af Grevskabet Langeland, Generalløjtnant Grev Frederik Ahlefeld Laurvigen, opfordret til i Forening med tvende andre unge Forstmænd, Weber og Schnedler, ligeledes

fra Waldeck, at forlade deres Hjem og overtage sig Bestyrelsen af hver sit Distrikt af Grevskabets Skove. Min salig Fader og Weber, en Præstesøn fra Schmillinghausen, fulgte straks Opfordringen og rejste hertil samme Aar, medens Schnedler derimod først kom et Par Aar senere, og som, da den ham tiltænkte Plads imidlertid var bleven besat af Hopff, ligeledes fra Tyskland, fik Ansættelse paa Godset Faareveile.

Hvorledes dette Valg, der saaledes var falden paa disse unge Forstmænd, egentlig er fremkommen, er mig ubekendt; men det er vitterligt, at den ovennævnte Lehns greve var en fremragende Fremskridtsmand, der i flere Retninger var forud for sin Tid, og da det tyske Skovbrug den Gang stod paa et langt højere Kulturtrin end det danske, laa det nær for denne Mands Fremsyn, at det vilde være til stor Gavn for hans mange frodige Skove, og saaledes ogsaa for ham selv, at faa disse under en sagkyndigere Behandling end den da forhaandenværende Bestyrelse, der fornemmelig bestod af gamle Skytter og andre i Skovbruget aldeles ukyndige Subjekter, formaaede at præstere. Det kunde ikke falde vanskeligt for denne vidtberejste, intelligente og kundskabsrige Lehnsmand, der ved en eller anden Kommission i Udlandet var bleven henvist til det skovrige lille Fyrstendømme, at faa opspurgt saadanne dygtige unge Forstmænd.

Paa saadan Maade blev altsaa min salig Fader

engageret til Langeland, hvor hans Fremtid blev ham sikret. Ved sin Ankomst hertil blev han straks ansat som Bestyrer af Skovene Aasøe og Korsebølle Kohave under Prædikatenet „Distriktsjæger“, og som saadan foreløbig anvist til Bolig et Hus med Have i Tranekjær, hvor senere Doktor Wengel kom til at bo.

Medens han her boede i Tranekjær, gjorde han Bekendtskab med en kvik ung Pige, der var Kammerjomfru hos Grevindens ældste Broder, Grev Jens's Hustru fra Lundsgaard, der den Gang var i Besøg paa Tranekjær Slot, hvilken unge Pige Elise Hansen, barnefødt i Flensborg 26. Maj 1780, senere blev hans Hustru. Det hed sig den Gang, at et smukkere Par end disse to skulde man have ondt ved at finde.

I Korsebølle Kohave boede den Gang en ældre Bonde, Mads Pedersen, i et gammelt forfaldent Boelsted, der ved sin Beliggenhed fortrinligt egnede sig til Bopæl for en Skovbetjent. Denne Bonde, der var Fæster af Stedet, blev udakkorderet, og erholdt istedetfor en bedre Gaard i Botofte, hvor Slægten endnu lever, — Stedet i Skoven blev ombygget og derefter anvist min salig Fader til Bopæl tilligemed Afbenyttelsen af de dertil hørende Jorder, ca. 16 Tdr. Land. Hertil flyttede han da i Aaret 1808 med sin unge Hustru, med hvem han Aaret i Forvejen var bleven formælet. Til et taknemligt

Minde om den gamle General, døbte min Fader Stedet „Frederiksminde“, som det endnu benævnes.

Det var i Krigstider, da min salig Fader flyttede hertil. Napoleon I., som den Gang beherskede hele Europa, havde i Aaret 1808 sendt et helt Armekorps under General Romana fra Spanien herop som Hjælpetropper til at bekrige Sverig med. Disse Tropper, der vare meget utilfredse med at blive sendt saa langt bort fra deres Fødeland, spekulerede imidlertid kun i saasnart som muligt at desertere tilbage til deres Hjem; de vare blevne fordelte paa Øerne, og saaledes ogsaa paa Langeland. Her havde Generalen for egen Regning oprettet et eget Korps, de saakaldte „Graajægere“, hvorved min salig Fader maatte gøre Tjeneste som Vagtmester. Spanierne fandt ogsaa Vejen til Frederiksminde; skønt disse Tropper som vore Allierede opførte sig meget fredelige, kunde de dog ikke til enhver Tid fornegte deres Natur, og saaledes skete det, at de blandt Andet ogsaa stjal min Faders Lommeuhr, der tilfældig var bleven hængende paa Væggen ved Sengen. — Heldigvis blev deres Ophold her paa Øen kun af kort Varighed, thi en engelsk Flaade, der alt i længere Tid havde krydset i Østersøen for at optage de spanske Tropper og atter føre disse tilbage til deres Hjem, fandt endeligt det gunstige Øjeblik til at tage dem ombord. Udskibningen fandt saaledes Sted, dels ved Spodsbjerg og dels paa flere

forskellige Steder paa Kysten, navnlig fra Steengade Skov. Da Rømningsmændene ikke overalt kunde faa udskibet deres smukke, kostbare Heste og de ikke vilde overlade disse til Fremmede, bleve mange af disse herlige Dyr skudte ihjel før Udskibningen, til stor Sorg for Langelænderne. Denne Udskibning fandt Sted i Aaret 1808, hvorved Landet blev befriet for disse venskabeligt sindede Plageaander, og min salig Fader slap for videre Krigstjeneste, hvorefter han ganske kunde hellige sine Kræfter i Skovbrugets Tjeneste, hvorved Grunden blev lagt til, at Grevskabet Langelands Skove nu kunne henregnes til de smukkeste og værdifuldeste i hele Riget.

Den gamle General, der var en stor Menneskeven, førte et flot Liv. Livsarvinger til Grevskabet havde han ingen af, og til Successor stod han i et spændt Forhold. Hans eneste Barn, en Datter, Comtesse Grethe, der mod Faderens Ønske havde formælet sig med den berømte tyske Partigænger mod Napoleon I., General Lützow, om hvem Sangen „Lützows wilde verwegne Jagd“ blev digtet, saavidt jeg erindrer af Theodor Kørner, havde han ingen Interesse for mere. Følgerne heraf bleve, at han lod staa til og førte et over Evne ødselt Liv, der ved Siden af hans store Gavmildhed og de daarlige Tider omsider førte til, at han i Aaret 1821 blev gjort umyndig, og Grevskabet sat under Administrations-Kommission

med Amtmand Sporon til Formand og Overførster, Baron Wedel Wedelsborg fra Walløe (den nuværende Lehnsgravindes Fader) som tilforordnet forstkyndigt Medlem. Denne Kommission fandt det hensigtsmæssigt at indskrænke de mange overflødige Betjente i flere Retninger, og saaledes ogsaa ved Skovbruget.

Min salig Faders gamle Ven og Landsmand, fornævnte Weber, havde faaet sit Distrikt anvist i Pæregaards Skove med Bopæl paa Frederiksgave, hvilket Distrikt han bestyrede med Omhu og Indsigt. Han sad i gode Omstændigheder uden Børn (han havde giftet sig med en af Generalens mange Friller), men saa faldt det i hans sørgelige Lod i Aaret 1823 at blive afskediget, og dette Distrikt blev underlagt min Faders Bestyrelse, der i meget smaa Kaar sad inde med en stor Børneflokk (7 Stkr.) til Forsørgelse.

Endskønt min Fader var aldeles uden Skyld i dette Arrangement, kunde det dog ikke undgaas, at det gav Anledning til et fleraarigt Uvenskab mellem disse to gamle Venner og Landsmænd, der blev saameget føleligere for min Fader, som hans Forhold til de indfødte Medtjenere, der stadig saa paa ham, Udlændingen, Tyskeren, med misundelige Blikke og ved alle Lejligheder søgte at skade og chikanere ham, var spændt og alt andet end kollegialt. — Med Tiden fortog dette sig dog. Hans ubestridelige Dygtighed i sit Kald,

hans daddelfrie, retskafne og besindige Handel og Vandel i det hele taget forskaffede ham omsider fuld Anerkendelse fra alle Sider saavel blandt Oversom Underordnede.

At der for at opnaa et saadant endeligt Resultat for en ildeset Udlænding, maatte udfoldes megen Energi og gaaes frem med Klogskab og Varsomhed, er indlysende. I en forbavsende kort Tid havde min salig Fader forstaaet at tilegne sig det danske Sprog, saa at han kunde saavel tale som skrive det som en Indfødt. I lige Maade havde han forstaaet tilbunds at studere Folkekaraktren, der til enhver Tid kom ham meget tilgode. Med stor Kraft og Slagfærdighed forstod han at værne om sit gode Navn og Rygte, og ve den, der vovede at angribe ham.

Saaledes gled Tiden hen i travl Virksomhed indtil Aaret 1827, da den gamle Administrations-Kommission gik af og blev afløst af en ny, hvis Formand blev Baron Bretton, den senere Amtmand i Viborg, sørgelig Hukommelse (paa Grund af ulovlige Transaktioner, beregnede paa hans egen Fordel og Havesyge, blev han senere afskediget fra dette Embede). Indtil denne Tid var Bestyrelsen af den anden overvejende større Del af Grevskabets Skove bleven besørget af den i Skovbruget aldeles ukyndige og uduelige gamle Skytte, Bøgvad, den gamle Generals Yndling, hos hvem han ved Sladder og Øjentjeneri samt ved sin

umiskendelige Dygtighed som Skytte, hvorpaa Excellencen satte saa stor Pris, hidtil havde forstaaet at holde sig. Dette Subjekt blev straks efter den nye Kommissions Tiltrædelse i 1827, afskediget fra Skovbestyrelsen og hans store Distrikt, delt mellem min salig Fader, der nu ogsaa fik Skovene paa Hou, 500 Tdr. Land, under sin indsigtsfulde Bestyrelse, — og Forst- og Jagtjunker Grev Ahlefeldt Laurvig, der erholdt de øvrige Skove fra Toulykke til Gulstav, med Landevejen til Skjæl mellem begge Distrikterne.

Denne Deling af Skovbestyrelsen blev gældende indtil Aaret 1842, da Grev Ahlefeldt, der fra Universitetet i Kiel var bleven demitteret som Forstkandidat, overgik til Statsskovenes Bestyrelse, som Volontær. Han afgik imidlertid ved Døden 1844, forinden han havde opnaaet fast Ansættelse.

I Aaret 1832 afgik den gamle General ved Døden i en Alder af 72 Aar. Det var for min salig Fader en stor Sorg at miste denne sin gamle, ædle Velgører, hvem han var saa inderlig og trofast hengiven med en Kærlighed, der formelig var rørende. En Hund kunde ikke være sin Herre mere hengiven og trofast, end min gamle, kære Fader var denne sin gamle Herre, der ej heller nogensinde havde saaret ham eller sagt ham et ondt Ord til. Lige til det Sidste betragtede Generalen ham ogsaa som sin under alle Omskiftelser uforanderlige Ven. — Jeg glemmer aldrig det Ind-

tryk Budskabet om Generalens Død gjorde paa min kære gamle Fader; hvor sørgede han dog dybt for denne gamle kære Herre! Jeg ser endnu de klare Taarer, der listede sig ned over hans vejrslagne Kinder. Det var to ædle Sjæle, Døden her havde revet fra hinanden; jeg vil haabe, at de atter har mødt hinanden hisset. Men den gamle General havde ogsaa gjort sig fortjent til en saadan Sorg, der havde grebet hele Landet. Bortset fra de mindre lyse Sider i hans Vandel her paa Jorden, maatte Enhver, der kendte ham, indrømme at en ædlere, større og kærligere Menneskeveen fandtes ikke i en vid Omkreds. Kun Pengenes Værd enten forstod han ikke eller vilde ikke forstaa at vurdere, — og dog vare de ham saa uundværlige for at han kunde tilfredsstille sin store Trang til at gøre godt. Han fulgte stedse sit store Hjertes Trang til Velgørenhed og at yde Hjælp i hvert et Hjem, hvor der var Nød og Trang tilstede, uden at spørge sin Kasse til Raads. Han havde lagt sig efter at studere Medicinen og var efter den Tids Anskuelse en god Læge. Han behandlede især Fattigfolk, for hvem hans indholdsrige Apotek stod gratis aabent. Som lille Dreng havde min afdøde Broder Carl brækket Armen ved et Fald fra Hesten; den gamle General tog ham straks til sig paa Slottet og kurerede ham Armen mesterlig. Da min Fader senere førte ham op til Generalen for at takke ham, og i dette Øje-

med havde lært ham en lille Lektie udenad, som han skulde fremsige, havde Drengen glemt det hele, da han stod overfor Lægen, — og gik hen til ham, rakte ham sin lille Næve og sagde: „Tak for hvad du har gjort for mig“, — hvorved Taarerne løb Drengen ned ad Kinderne. Denne lille Scene fremkaldte ogsaa Taarer i den gamle Generals Øjne og naturligvis ogsaa i Faderens; her stod de da alle Tre med Glædens og Taknemlighedens Taarer i Øjnene! En skønnere Scene kan man næppe tænke sig.

Saaledes maatte det føre til, at denne Velgører for Menneskeheden maatte dø saa fattig som en Kirkerotte. —

Han hviler nu i den frie Natur, som han elskede saa højt. Han ligger begravet i Toulykke, hvor en simpel Sten dækker den Grav, der burde være prydet med Kærlighedens smukkeste og kostbareste Mindestøtte. Denne Verden har forlængst forglemt ham.

Da jeg selv personlig havde lært at kende og vurdere denne ualmindelig elskværdige gamle Slotsherres høje Værd som Menneske, har jeg ved denne Lejlighed ikke kunnet undgaa denne Digression.

Efter denne af Datiden saa højt ansete og afholdte Mand, der som anført ingen Søn havde, fulgte hans ældste Broders ældste Søn, Grev Christian fra Lundsgaard, hvilket Stamhus han alt havde arvet efter Faderen; og forøgede saa-

ledes ved sin Tiltrædelse de i Forvejen allerede store Besiddelser med et nyt, værdifuldt og stort Majorat. — Denne nye Lehnsbesidder stod ved sin Tiltrædelse som Ritmester ved de fynske Dragoner, hvis Chef den nys afdøde General havde været, ligesom han ogsaa havde beklædt Guvernørposten for Fyens Stift. — Den nye Lehns greve havde i sin Ungdom blandt Andet i nogen Tid frekventeret Forstinstitutet i Tharand, hvor han havde erhvervet sig en Del gode Kundskaber i Skovbehandling. Af Hensyn hertil var han istedetfor Overførster, Baron Wedel Wedelsborg bleven udnævnt til forstkyndigt Medlem af den sidste Administrations-Kommission, og var efter al Sandsynlighed den egentlige Aarsag til Bøgvads bratte Afskedigelse og dette Distrikts Deling som anført mellem hans Fætter og min Fader.

Som Medlem af denne Kommission fik han rigelig Lejlighed til nøjere at kende min Fader, og, som det efterfølgende vil vise, forstod han tilfulde at vurdere dennes store Brugbarhed og rige Evner som handlende Forstmand.

Ved denne nye Lehns greves Tiltrædelse afgik Administrations-Kommissionen, og de store Besiddelser kom udelukkende under hans egen personlige Ledelse, hvilket Hverv, som det snart viste sig, han fuldt ud forstod at klare.

Som alt anført overgik Forst- og Jagtjunker Grev Ahlefeldt i Aaret 1842 til Statsskovene. En

ny Ordning ved Bestyrelsen af dette Distrikt blev gennemført saaledes, at Skovene i Omegnen af Tranekjær bleve underlagte min Fader, medens de søndre Skove fra Nebbeskov til Gulstav bleve anbetroede mig til fuldstændig Behandling, hvorhos jeg blev ansat som Assistent under min gamle Fader i hans nu store og betydelige Distrikt, hvortil han højlig trængte, da Alderen alt begyndte at svække hans Kræfter.

Her er vel Stedet, hvor jeg i størst mulig Korthed maa berøre min egen Ubetydelighed. Som den 3die Søn i Flokken havde min Fader allerede i en tidlig Alder udset mig til at betræde samme Bane, som han selv havde betraadt, for om muligt at kunne blive ham en Alderdomsstøtte. Som Følge heraf blev jeg endnu førend min Konfirmation af og til medtaget i Skoven og indviet i dennes og Jagtens Herligheder. En fremragende Lyst og Tilbøjelighed til Faget blev saaledes tidligt indpodet mig, hvilken Tilbøjelighed under min Faders opvækkende Vejledning maatte tiltage med Aarene. — Jeg blev født 3. Juni 1813, og efter en tarvelig Skoleundervisning, snart privat og snart i den offentlige Borgerskole i Tranekjær, og snart begge Dele i Forening, blev jeg konfirmeret i Aaret 1829, hvorefter jeg indtil Aaret 1836 udelukkende arbejdede under min Faders Vejledning i Skovene, hvor jeg maatte tage personlig Del i alle dér forefaldende Arbejder, som Plantning, Saaning, Hug-

ning osv. — Ved Siden heraf maatte jeg studere G. L. Hartigs „Lehrbuch für Förster“ og samme Forfatters „Lehrbuch für Jäger“. Heri bestod den hele Forstlitteratur, som min Fader den Gang havde Raad til at anskaffe sig; men foreløbig var denne dog fuldt ud tilstrækkelig. Senere kom Pfeill og Cotta frem. —

I Aaret 1808 var der til Baroniet Trolleborg paa Fyen, i Lighed med Langeland, bleven indforskrevet en ung Forstmand fra Hannover, Oppermann, med hvem min Fader havde stiftet Venskabskab, og som snart erhvervede sig et betydningsfuldt Navn i Faget. Til denne Mand blev jeg sendt over i Aaret 1836, for at udvide mine erhvervede, allerede ikke faa Kundskaber. Hos denne udmærkede Mand, hos hvem jeg tilbragte flere Kulturperioder, lærte jeg meget, og skal stedse med levende Taknemlighed erindre denne Periode af mit Liv.

Det var naturligt min Faders højeste Ønske, at jeg skulde tage Forstexamen, men hans pekuniære Omstændigheder forbød dette. Det højeste, han foreløbig formaaede at drive det til, var, at jeg maatte tage den saakaldte store Præliminær-Examen, hvilken jeg ogsaa i Aaret 1838, efter $\frac{3}{4}$ Aars Ophold i København, erhvervede med Glans. — Af Mangel paa Penge kunde mine Studeringer altsaa foreløbig ikke drives videre, og jeg maatte stille mig tilfreds med den praktiske Uddannelse,

jeg havde faaet og fremdeles havde Udsigt til yderligere at forøge, saavel hjemme som hos Oppermann, hvis Hus til enhver Tid stod mig aaben. Flere Forsøg paa at erholde Understøttelse til fortsatte Studier strandede, trods de bedste anbefalinger, af Mangel paa formaaende Patroner.

Saaledes gled Tiden hen for mig indtil Aaret 1839, da Hr. Lehnsgreven overraskede min Fader med en Anmodning om at overlade mig til ham for at assistere ham ved sine Skoves Behandling ved Lundsgaard, hvilket Forslag naturligvis med Glæde og Taknemlighed straks blev modtaget.

Her i disse smukke, frodige Skove tumlede jeg mig saa i 3 paa hinanden følgende Vintre. I de mellemliggende Somre rejste jeg til København for at studere for de om Vinteren erhvervede Smaasummer, indtil Aaret 1842. At jeg ved min Virksomhed i Lundsgaards smukke Skove var saa heldig at erhverve min høje Patrons fulde Tilfredshed, fremgik deraf, at jeg ved denne Tid fik Løfte om fast Ansættelse ved Skovene paa Langeland som min Faders Eftermand. Det blev ved denne Lejlighed aftalt, at jeg i Sommeren 1842 skulde berejse enten de tyske Skove eller de kgl. Skove paa Sjælland. Valget heraf blev stillet mig frit. Som bedst formaalstjenligt valgte jeg, med Hr. Lehnsgrevens Bifald, de hjemlige Skove til Lærebog. Efter saaledes at have berejst samtlige kgl. Distrikter paa Sjælland, kunde jeg ved min

Hjemkomst for min høje Velynder præsentere de hæderligste og bedste Vidnesbyrd fra alle de kgl. Embedsmænd, jeg havde besøgt, og hos hvem jeg uden Undtagelse blev modtaget med den mest forekommende Gæstfrihed. — Som anført fik jeg derefter fast Ansættelse her paa Grevskabet, og dermed maatte Tanken om Forstexamen for bestandig opgives, hvilket iøvrigt var ganske i Overensstemmelse med Hr. Lehns grevens egne Anskuelser, der ingen Pris satte paa denne Examen.

Fra denne Stund var min Fremtid sikret, og min Stilling meget behagelig. Indtil videre blev jeg boende hos mine Forældre, hvorfra jeg i Aaret 1844 første Gang drog ud for at skytte mig selv, idet jeg blev anvist Bolig i et nu nedbrudt Hus ved Ladegaarden i Tranekjær. — Jeg var dengang 31 Aar gammel, saa Forældrene med Rolighed kunde se mig forlade Hjemmet uden Frygt for Ungdomsdaarskaber. I Følge Guds Tilskikkelser skulde det dog komme noget anderledes end forventet.

Ved denne Tid afgik min Broder Carl pludselig og uventet ved Døden af et Lungeslag i en Alder af 35 Aar. Han var opdraget til Landbruget og forestod den lille Avling ved Hjemmet; han var derhos meget, hvad man kalder „nævenyttig“ i flere forskellige Retninger, navnlig flink i Huggehuset til at lave alle Slags Husgeraad. — Denne min Broders Fremtid laa min kære gamle

Fader meget paa Hjerte. Ved Hjertets Baand var disse to knyttet meget nøje til hinanden. Dette pludselige Dødsfald tog vor kære gamle Fader sig meget nær; det forknyttede ham i en forunderlig høj Grad. Endskønt han aldrig manglede kærlig og hjertelig Imødekommen fra alle sine andre Børn, var han ved for os usynlige Baand særlig knyttet til denne Søn, hvis Død, for os at se, blev den første Pind til hans for tidlig hamrede Ligkiste. Han glemte aldrig Broder Carl; mange Tider efter hans Død kunde han undertiden falde hen i Tanker, og da pludselig fare op og raabe højt: „Carl!“ og derefter sidde og lytte; men Carl kom ikke, — hvor kunde han da se ængsteligt spørgende paa de Tilstedeværende! Ja, det saa næsten ud, som om hans Ønsker kun gik ud paa snart igen at mødes med ham i de lyse og skønne Egne i det ubekendte Hisset, hvorpaa hans Tanker saa ofte dvælede; og var dette virkelig hans Ønske, da skulde det beklageligvis ejheller vare længe, forinden han fik sit Ønske opfyldt. Kun 2 Aar efter denne Begivenhed døde vor kære gamle Fader af en Hjerneapoplexi eller Blødhed i Hjernen, der henved et helt Aar havde holdt ham bunden til Stuen. — Til denne hans tidlige Bortgang fra dette Liv bidrog forøvrigt en anden Aarsag ikke saa lidet. Ihvorvel hans nye Principal — i flere Retninger en Modsætning af den gamle General — vurderede min salig Fader meget højt som For-

retningsmand og saa sin egen Fordel ved i den videst mulige Udstrækning at udnytte disse rige Kræfter, var det dog øjensynlig for Alle, at han ikke yndede hans Person. Det er allerede engang sagt, at min salig Fader var en meget stolt (i Ordets bedste Forstaaelse) og ærekær Mand, og at han stedse med Kraft og Fynd værnede om sit gode Navn og Rygte. Denne fine Æresfølelse syntes hans høje Principal enten ikke at kunne forstaa eller ikke at ville forstaa; thi ved given Foranledning kom den til at modarbejde Hr. Lehns-grevens noget nærgaaende Lyster — saa at hans uskønne Planer strandede mod denne ubøjelige Klippe, hvilket han aldrig kunde tilgive. Ved mangfoldige Lejligheder krænkede han derfor denne stolte Chavaller paa det ømfindeligste og gav ham saaledes ofte at forstaa, at han ikke yndede hans Personlighed. Dette krænkede vor kære Gamle dybt, gjorde ham mismodig og forknyttede ham omsider i den Grad, at han mere og mere trak sig tilbage fra Verden og tilsidst ganske indesluttede sig i sit lykkelige Familieliv i Hjemmet.

I Aaret 1846, den 4. November, afgik vor kære gamle Fader, efter et smertefrit Sygeleje, ved Døden og blev da befriet for alle sine Sorger og Længsler. Han var, som vel de Fleste, der elske Naturen, poetisk anlagt og meget religiøs. Endskønt han her i Landet nød Alt, hvad et Menneske med Billighed kan ønske sig: et

lykkeligt, tilfreds og hyggeligt Hjem; æret og højagtet af Alle, der kendte ham, omgivet og afholdt af de mange Venner, som hans retskafne Vandel havde forskaffet ham, — alt dette i en Virksomhed, hvortil han særlig var udrustet, og hvoraf han oplevede de skønneste Resultater; — trods alt dette hængte han dog lige til det sidste, med en i Sandhed rørende Kærlighed, ved sit gamle Fødeland og sine Slægtninge og Ungdomsvenner der. Hele Timer kunde han sidde og fortælle om det friske og fornøjelige Skov- og Jagtliv, han der havde gennemlevet; og han fortalte altid godt med Aand og Liv, saa at man stedse med glad Opmærksomhed og Spændthed lyttede til hans Ord. — Han havde læst meget og huskede godt, hvad han læste. Især naar Talen kom paa Helte som Frederik den Store og hans Mænd, kunde han være overordentlig interessant og underholdende at høre paa. Napoleon den Store maatte han vel beundre og kunde fortælle mange interessante Træk om denne Stormands Liv, men holdt af ham gjorde han ikke, vel ligefrem af den Grund, at han gav den tyske Nationalstolthed et Knæk, som den ikke forvandt saa længe han levede. Gamle Feldtmarskal Blücher var hans Ideal af en Helt.

Maatte vi saaledes af Hjertet beklage denne udmærkede Mands tidlige Død, han blev kun 67 Aar gammel, saa var det dog for ham selv en stor Lykke, at han ikke oplevede det slesvig-holstenske

Oprør og sammes skændige og skamløse Understøttelse af hele den tyske Nation og det derved fra dansk Side fremkaldte berettigede, uforsonlige Had til Alt, hvad der var tysk. Som den rettænkende Mand han var, maatte han have misbilliget sin Nations samvittighedsløse Optræden mod det lille fredelige danske Folk, og han vilde ikke have undgaaet at høre manges Fordømmelsesdom over hans Landsmænd, om han havde levet, hvilket vilde have foraarsaget ham megen Kummer, som han nu blev fritaget for. — „Herre! dine Veje ere uransagelige!“ maa man vel her udbryde.

Det blev saaledes kun en kort Tid, jeg havde den Lykke at assistere min gamle Fader, akkurat 4 Aar, hvoraf de sidste tvende Aar vare meget kummerlige, idet den Sygdom, der skulde ende hans arbejdsomme Liv, alt den Gang havde begyndt sit dødbringende Værk.

Ved dette Dødsfald bleve samtlige Grevskabets Skove underlagte min Bestyrelse, og jeg blev saaledes den første, under hvem Bestyrelsen af disse mange Skove blev forenet; et Arbejde, der tidligere havde været fordelt paa 4 à 5 Personer. Det var en stor Udmærkelse, der saaledes blev mig til Del, men tillige et stort Ansvar, som derved blev paalagt mig. Ung og rask, som jeg den Gang var, betænkte jeg mig ikke et Øjeblik paa at paatage mig dette ansvarsfulde Hverv. Om Lønnen spurgte jeg ikke; Penge var mig den Gang

noget nær en Ting uden Betydning, naar jeg blot kunde faa ret meget at bestille, og dette fik jeg sandelig ogsaa i fuldt Maal. De 2400 Tdr. Land Skov, der saaledes bleve mig anbetroede, var i og for sig ikke mere, end man med Lethed kunde overkomme at behandle med Omhu, naar disse Arealer havde ligget blot nogenlunde koncentrerede, men dette er som bekendt langt fra Tilfældet. Tværtimod strækker hele Distriktet sig i en Længde af 7 Mil fra Hou til Gulstav, i nogle og fyrretyve forskellige større og mindre Indhegninger, hvilket i en betydelig Grad besværliggjorde Arbejdet. Dertil kom, at de underordnede Betjente, der stod til min Raadighed, bestode, paa et Par Undtagelser nær, af i Faget udannede og uvidende Mennesker, uden nogen som helst Interesse for deres Gerning; Folk som afgaaede Kuske, Tjenere og Skytter osv., der vare i høj Grad upaalidelige og tildels ubrugelige, saa at det undertiden kunde se betænkeligt nok ud. Med stor Lyst og Iver tog jeg imidlertid fat paa mit ansvarsfulde Værk, og i henvend et halvt Aarhundrede bestyrede jeg disse mange værdifulde Skove til Ejerens fulde Tilfredshed. Resultatet af denne mangeaarige Virksomhed foreligger nu til Bedømmelse for Alle og Enhver, der har Kendskab til Faget og Interesse for Skovene. Saa meget tror jeg nu slaaet fast: at samtlige Grevskabets Skove ved min Fratrædelse kunde

henregnes til de smukkeste og værdifuldeste Skove i hele Landet. —

Saalænge den gamle Lehns greve levede, blev der ikke saa sjældent grebet forstyrrende ind i de til Approbation fremlagte Planer, hvilke her efter Konstitutionens Indførelse bleve føleligere, ja undertiden endog skæbnesvanger, idet de nødvendigste Kulturer dels rentud bleve strøgne og dels indskrænkede til de mindst mulige Udgifter. Under saadanne Forhold blev det undertiden vanskeligt nok at holde Ørerne stive og Sagerne gaaende. Selvfølgelig kunde det ikke undgaaes, at saadan Fremfærd i visse Retninger maatte medføre Tab for Skovenes eventuelle Værdi. Hvad der ved disse ubeføjede Indskrænkninger bl. a. især gjorde mig betænkelig, var et ubetinget Forbud imod al Kultivering af en af vore værdifuldeste Træsarter, Asketræet, hvis Kultur saaledes i en længere Periode aldeles maatte indstilles, til stort Tab for Efterkommerne.

Ved denne min gamle Velgørers og Velynders Død i Aaret 1856, tiltraadte hans Søn, den sidst afdøde Lehns greve, Regeringen. Med ham blev en helt anden Fremgangsmaade ved Skovbruget indført. Endskønt han, ligesom Faderen, havde stor Interesse og Forkærlighed for Skovene, besad han dog i Begyndelsen ikke videre Indsigt i sammes Behandling. Senere hen blev det anderledes. Han besad en stor Iagttagelses- og praktisk Op-

fattelsesevne, saa at han efter faa Aars Forløb havde erhvervet sig et klart og sundt Begreb om Formaalet for Behandlingen af Skovene i disses forskellige Udviklingsstadier, og fik derved et Frem-syn, der ofte var overraskende.

I Erkendelse af denne sin Mangel paa for-nøden Indsigt indlod han sig aldrig paa Indsigel-ser imod de aarlig fremlagte Budgets- og Kultur-planer, hvilket blev af stor Betydning for Skove-nes Velfærd. Det skal derfor ogsaa siges og ak-centueres, *at naar der fra hans Tiltrædelsestid kan paavises enten Forsømmelser eller Misgreb i Skove-nes Behandling, da skal han staa uden al Skyld, og disse ene og udelukkende lægges Skovbestyreren til Last.* —

Han har i sin lange 33-aarige, velsignelses-rige Regeringstid aldrig modsat sig en nyttig For-anstaltning, eller nogensinde nægtet saameget som en Øre, hvor det gjaldt Skovenes Velfærd. — Endnu fortjener det at fremhæves, som et Bevis paa stor Uegennytte, at hverken han eller hans salig Fader nogensinde have forlangt et større Ud-bytte af Skovene, end den forelagte Hugstplan foreslog til Afbenyttelse, og da disse Planer stedse støttede sig til en konservativ Behandling, saa hidrører tildels derfra de store Træmasser, der endnu ere i Behold og gøre Skovene saa ualmindelig værdifulde.

At kunne arbejde i Skovene under saadanne Forhold er en sjælden Lykke og en stor Fornøjelse.

Ved denne Lehnsgreves Tiltrædelse kom jeg atter, efter 14 Aars Forløb, til at bestyre Skovene ved Lundsgaard, ligesom jeg ogsaa behandlede de Skove, der fulgte med de Godser, som Tid efter anden bleve købte til Sønnerne, saasom Ulstrup i Jylland med ca. 500 Tdr. Land Skov, Skovsboe paa Fyn med 100 Tdr. Land, Kjærsgaard med 170 Tdr. Land, og endelig Eriksholm paa Sjælland med 480 Tdr. Land.

Ved Siden af disse Skove havde jeg desuden med Hr. Lehnsgrevens Samtykke paataget mig at bestyre Skovene under Stamhuset Nedergaard, Egelykke, Prokurator Rasmussens Skove, Bønnenlykke Skove, alle her paa Øen, samt Ulrichsholm Skov paa Fyen og endelig Birkendegaard Skove paa Sjælland.

Til min egen Beroligelse tør jeg nok sige, at alle disse Skove i en længere Periode ville bevare Sporet af min gavnlige Indflydelse, forudsat at en efterfølgende uforstandig eller ukyndig Behandling ikke paa en voldsom Maade atter ville udslette disse Spor.

Jeg maa nu vende tilbage til et Tidsafsnit af mit Liv, hvor der indtraf Begivenheder, der skulde blive af en gennemgribende Betydning for hele min Fremtid.

Som alt fortalt, flyttede jeg i Aaret 1844 ud

fra mine Forældres Hus for at tage Bopæl i Trane-
 kjær. Denne Bopæl var saa indskrænket, at der
 ikke kunde være Tale om at føre egen Hushold-
 ning; jeg maatte derfor ty til den nærliggende
 Gæstgivergaard for at faa min daglige Forplejning.
 Her færdedes en net lille Pige blandt Husets Børn
 og Gæster, der ved sine kvikke Svar, takifulde
 Opførsel, samt ualmindelige Snildhed og Adræt-
 hed, smykket med en Rigdom af den skønneste
 Haarvækst, snart tildrog sig min Opmærksomhed.
 Hun hed Cecilie Hansen og var en forældreløs,
 fattig Pige fra Rudkøbing, hvor hendes Forældre
 som simple Arbejdsfolk, havde levet et strengt
 arbejdsomt og fattigt Liv, idet de havde en stor
 Børneflok, hvoraf Cecilie var den Yngste, at er-
 nære. Denne Fattigdom i Forening med hendes
 ualmindelige Properhed, var overraskende for mig.
 Hendes simple, men altid venlige og smagfulde
 Paaklædning klædte hende godt; og jo længere
 jeg observerede hende, jo mere fængslede hun mig.

Den 17. November 1849 skulde jeg forlade
 min gamle Eneboerhytte og flytte til et andet lille
 Hus med Have i Byen, hvor tidligere Organist
 Wagners nys afdøde Enke havde boet. Her var
 Lejligheden vel meget indskrænket, men dog stor
 nok til at jeg kunde føre egen Husholdning. Med
 min afdøde Søster Henriette som Husbestyrerinde
 for mig skulde jeg altsaa der tage mit fremtidige
 Ophold. Nogen alvorlig Tanke om at gifte mig,

var endnu ikke opstaaet hos mig. Mine kære Skove havde hidtil taget mine Tanker saavel som mit Hjerte fuldstændig i Besiddelse. Som god Husfader maatte jeg jo nu drage Omsorg for at min Søster, der endnu aldrig havde været ude af sit Hjem, kunde have det godt hos mig. I denne Hensigt, saaledes forekom det mig, kunde jeg ikke træffe noget heldigere Valg til hendes Tjenestepige, end forannævnte Cecilie Hansen, hvis hun vilde modtage denne Tjeneste. Jeg tilbød hende den altsaa, og efter nogen Betænkning modtog hun den til min store Glæde. I Efteraaret 1849 flyttede vi altsaa alle tre til dette nye Hjem, hvor Alting gik fortræffeligt, og hvor jeg følte mig meget tilfreds, endnu langtfra at ane, hvortil det vilde føre — indtil det en skøn Dag pludselig gik op for mig, at jeg inderlig og varmt elskede min lille flinke Tjenestepige. Hvad i Alverden var derved at gøre? Min hele Stilling var jo saa god, at alle Døre stode mig aabne, hvor der vare giftefærdige Døtre. Min gamle Moder og mine Søkende havde gjort sig Haab om et godt Parti, der nærmere kunde knytte os Alle, i den hidtilværende noget isolerede Stilling, hvori vi, endnu frændeløse her i Landet, befandt os, til en eller anden anset Familie. Dette vidste jeg meget godt. Skulde jeg nu tilintetgøre dette Haab ved at ægte en fattig Tjenestepige? Dette var det store Problem, jeg havde givet mig selv at løse! Min gamle Moder

elskede jeg højt, og vilde grumme nødig foraarsage hende Kummer. Til mine Søskende tog jeg mindre Hensyn, men at jeg ogsaa her vilde møde Indsigelser, kunde jeg jo ikke vente at undgaa.

At saadanne Hensyn maatte foraarsage mig mange Betæneligheder ved at indgaa en saadan Forbindelse var klart, og længe kæmpede jeg mod denne Tilbøjelighed, men alt var forgæves. Jeg maatte som saa mange andre bøje mig for Skæbningen. Endnu havde jeg ikke erklæret mig for Pigen, men nu maatte det ske, — og det skete! Men hvor forbavsedes jeg ikke, da jeg blev saa godt som afvist, det vil sige: jeg fik en Kurv! Vel holdt hun af mig, hvilket hun ikke kunde nægte, men at jeg vilde gøre hende til min Hustru, hende, den fattige Tjenestepige, dertil kunde hun ikke fæste Lid. Mine oprigtigste Forsikringer om mit ramme Alvor, hjalp mig ikke, hun vedblev at tvivle. Denne Modstand gød Olie til Ilden, og istedetfor at bringe mig til Besindelse, gjorde den kun min Tilbøjelighed for hende stærkere og dybere. Paa Grund heraf befandt jeg mig i en temmelig flov og ynkelig Sindsstemning; jeg kunde og vilde ikke miste hende. Denne min betænelige Tilstand, der ikke kunde skjules, maatte vel endelig have aabnet hendes Øjne for det Alvorlige i Situationen, thi ved en fornyet Erklæring gav hun mig sit uforbeholdne Ja, og dermed var Sagen afgjort. Hun forlod da til næste Flyttedag

min Tjeneste og drog til København for i en større Restavration (Vincents) at lære Madlavning, og drog saa derfra til Etatsraad Neergaard paa Førlev som Husholderske, hvorfra jeg i Efteraaret 1854 afhentede hende til vor Brudfærd den 16. December i vor Frelsers Kirke i København, hvor vi bleve viede af Bloch-Suhr.

Med min gamle kære Moder gik det bedre, end jeg havde ventet det; vel blev hun meget bedrøvet over, hvad der saaledes forestod, men da hun saa, at jeg ikke var til at rokke, fattede hun sig snart, og kunde senere fortælle mig, at hun altid havde syntes rigtig godt om min lille Tjenestepige. Hun blev derefter en venlig og kærlig Svi-germoder for min lille Hustru, og tilbragte mange glade Dage i vort Hjem. Mine Søskende fandt sig ogsaa snart tilrette i det uundgaaelige, og jeg har Grund til at formode, at det aldrig mellem disse og min Kone nogensinde er kommen til hvad man kalder en „Scene“, eller i nogen Retning at lade hende føle sin ringe Fortid. Hertil bidrog efter min Overbevisning min Kones takifulde, fornuftige og beskedne Optræden grumme meget. I hende fik jeg saaledes den herligste og bedste Livsledsagerinde nogen Mand kan ønske sig. Hun forstod at gøre os vort Hjem saa hyggeligt og godt, at jeg aldrig nogensinde har havt den fjerneste Grund til at fortryde, at jeg knyttede hendes Skæbne til min.

Gamle Onkel Weber, som vi kaldte ham, var for flere Aar siden bleven Enkemand, og var nu paa sine gamle Dage bleven ked af at leve saa ensomt. Han tilbød os at flytte ud til ham, saasnart vi vare blevne forenede, for at pleje ham. Med Hr. Lehns grevens Samtykke skete dette, og fra vor Brudfærd i København, holdt vi saa vort Indtog i Frederiksgave, hvor vi levede i den skønneste Forening med den gamle Mand indtil hans Død 1860. — Med en talrig og elskværdig Børneflokk (2 Sønner og 6 Døtre) have vi her gennemlevet mange lykkelige og velsignelsesrige Aar, som vi nu paa vore gamle Dage med Glæde og med Taknemlighed til Forsynet kunne se tilbage paa.

Se saa! Nu blev jeg endelig færdig med denne Episode af mit Liv. Det blev jo næsten et Stykke af en hel Kærligheds-Roman, og den blev en Del længere end jeg havde tænkt mig den. Men naar man beskriver Ens Levnedsløb, saa kan en saa vigtig og betydningsfuld Person som Ens Hustru, ikke forbigaaes, og da ethvert Moment, lige fra Begyndelsen til nu, har en vis Betydning for mig, blev det en for stor Fristelse til i Erindringen atter at gennemleve disse brogede Tider, til at jeg har kunnet undlade her at skildre dem som sket er. Jeg beder om Undskyldning herfor.

Min tjenstlige Stilling til Skovene forlod jeg — for at gaa over til dette private Emne — ved det Tidspunkt, da jeg atter fik Lundsgaards Skove

til Bestyrelse. Fra den Tid af er der nu ikke meget tilbage at berette. Jeg blev ved at arbejde ufortrødent med usvækket Lyst og Iver. Mit Helbred var ualmindeligt godt, saa at jeg ikke mindes en eneste Gang i den lange Aarrække at have været fraværende ved de mange afholdte Skovavktioner, trods de mange besværlige Rejser i Skovene, Snefog og Regnvejr. Adskillige af de underordnede daarlige Skovbetjente vare efterhaanden gaaede af, og andre havde jeg faaet indpodet mere Interesse for deres Gerning, saa Bestyrelsen gik bedre og bedre og gjorde mig mit store Arbejde lettere.

Saaledes gled Tiden hen til Aaret 1883, da jeg endelig, efter flere forgæves Forsøg, formaaede min høje Principal til ved Skovregulator, Forstkandidat Lillienskjold at lade opmaale og planlægge til fremtidig Behandling efter en 100-aarig Omdrift saavel Grevskabet Langelands som Stamhuset Lundsgaards Skove, en uundgaaelig nyttig Foranstaltning, hvorved det blev muliggjort for en eventuel Efterfølger ved Bestyrelsen af disse mange værdifulde Skove at undgaa Misgreb i sammes Benyttelse. Samtidig hermed blev min ældste Søn Louis givet mig som Assistent, hvortil jeg ved denne Tid, i mit 70de Aar, nok kunde trænge i dette vidtløftige Distrikt. I tre Aar arbejdede vi saaledes i Forening, indtil han i Aaret 1886 blev kaldet til Skovrider ved Stamhuset Egeskov paa

Fyen, under Hofjægermester, Grev Julius Ahlefeldt Laurvig Bille, en ualmindelig human og elskværdig Godsejer. Da denne min Søn havde opgivet at tage Forsteksamen, og da det var en uigenkaldelig Beslutning, at kun en Forstkandidat kunde blive min eventuelle Efterfølger, saa maatte han, saavel som alle vi andre, takke Gud for denne Ansættelse. Da min Søn saaledes fratraadte sin Assistentplads, blev i hans Sted antaget Forstkandidat Holger Hansen, en Søn af forhenværende Førstdocent ved Universitetet i København, Professor Hansen.

Hidtil havde mit Helbred været ualmindelig godt, men i Aaret 1889 maatte jeg tiltræde en Rejse til København for under Professor Iversen paa Kommunehospitalet at underkaste mig en dobbelt Operation for Blæresten, hvoraf jeg i længere Tid havde lidt uden at kende Aarsagen dertil. En paafølgende Lungebetændelse bragte mig Døden nær, men Gud holdt sin Haand over mig, saa jeg atter blev fuldstændig rask, men maatte dog efter denne Tid mere og mere overlade Forretningerne i Skovene til Assistenten, hvilket jeg i Grunden ikke kunde holde af, hvorover man ikke kan forundre sig, naar man kendte min smaalige Ømfindlighed ved at hugge et Træ, jeg syntes burde være bleven staaende.

Samme Efteraar (1889) afgik vor kære, elskede og uforglemmelige Lehns greve ved Døden d. 30.

November, i sit 74de Aar, af Lungebetændelse, efter et meget kort Sygeleje. Dette pludselige og uventede Dødsfald, angreb os alle meget. Denne Mand kunde henregnes til de mest rettænkende, humane og elskværdigste Godsejere, og hans Minde vil i lange Tider, hos Alle der kendte ham nøje, blive bevaret i den kærligste og taknemligste Erin-dring. Han hviler nu i sin Kiste ved Siden af sin elskede, ædle Hustru (i Kapellet ved Trane-kær Kirke), der i Aaret 1885 var gaet ham forud, og med hvem han sikkerlig ofte havde længtes efter atter at mødes. Disse To var den skønneste Pryd paa det adelige Stamtræ, og Tranekær Slot, dette ældgamle Herresæde, kan i evige Tider være stolt af at have huset et saa sjældent ædelt Par. De bragte atter dette gamle Slot dets Fortids Glans tilbage og omgav det atter med den Nimbus, som tidligere Generationer i altfor lang Tid havde be-røvet det.

Efter denne ædle Lehnsgraves Død tiltraadte hans ældste Søn, Grev Christian, Regeringen i sit 46de Aar. Denne aandrige, begavede Mand tog sig ivrig af Bestyrelsen i alle Retninger og ud-foldede en stor Virksomhed, og blandt andet ind-førte han flere gennemgribende Forandringer i Officianernes gensidige Forhold til hinanden. — Min Stilling forblev dog uforandret den samme. Min Assistent maatte som hidtil lede det meste af de praktiske Forretninger, uden at jeg saa mig

i Stand til at kontrollere disse i den Grad, jeg til min egen Beroligelse fandt det fornødent. I Hovedsagen ved Skovbehandling var vi vel enige, min Assistent og jeg; men ved Siden deraf er der saa meget Andet, hvori den gamle, rent praktiske Forstmand, der tilmed kan være noget forældet i sine Anskuelser, ikke altid kan harmonere med den unge Akademiker, hvorved man faar sine Betæneligheder ved at bære Ansvar for en Andens Gerninger. Dels begrundet herpaa og dels af Hensyn til min Assistents fremtidige Stilling, fandt jeg det i sin Orden at vige en Plads, hvor jeg dog ikke mere kunde gøre synderlig Gavn, og overlade denne til yngre Kræfter. Jeg henstillede derfor til Hr. Lehmsgreven, om han ikke mente det rettest, at jeg nu fik min Afsked fra Skovbestyrelsen.

Mit Forslag herom blev efter nogen Overvejelse antaget, og med fuld Paaskønnelse fik jeg min Afsked den paafølgende 1. Maj 1890, efter i 48 Aar med Lyst, Iver og Samvittighedsfuldhed at have styret for disse mange værdifulde, smukke Skoves Velfærd. Jeg har i alle disse Aar med mit Vidende intet forsømt, intet ødelagt og intet at bebrejde mig. Med Glæde og Tilfredshed kan jeg se tilbage paa mit nu afsluttede Værk, der, saa haaber jeg, ikke vil gøre mig Skam.

Efter at have dødsdømt Millioner Træstammer, store som smaa, tager jeg nu en kærlig Afsked

fra Skovene, idet jeg appellerer til de nulevende mange dominerende smukke Stammer, dem, der nu kunne fryde sig ved en frodig Tilværelse!

Ved Reguleringen af Skovene blev det mig muligt heelt at faa omdannet det underordnede Personale i Skovbrugets Tjeneste. Jeg formaaede saaledes den afdøde Ekscellence til at lade Grevskabets Skove inddele i 4 Overskovfoged-Distrikter, og kun lade disse besætte med Mænd, der fra deres Ungdom af særlig havde uddannet sig i dette Fag, og navnlig med saadanne unge Mænd, der havde erhvervet sig Forst- og Jagtlærebrev. Et saadant Arrangement maatte blive til stor Gavn for Skovene og til stor Lettelse for Overbestyrelsen. Vel kan dette ogsaa føre til et andet Resultat, naar Overbestyrelsen paa Grund af en fejlagtig Opfattelse af sit personlige Ansvar eller af en eller anden Grund formeget stoler paa disse Overskovfogeder og overfører paa disse Arbejder, der kun bør udføres personlig af Overbestyrelsen selv, navnlig de for Bestandsplejen saa vigtige Gennemhugninger, hvorved Ensartethed i Principerne ubetinget maa overholdes, forudsat at Skovrideren selv hylder de rette Principer; men herom bør man ikke tvivle.

Endnu maa jeg tilføje, at jeg, efter at have modtaget min Afsked, saa mig foranlediget til at forelægge Hr. Lehns greven et Forslag til at faa afløst den for Skovbunden saa skadelige Brænde-

samling af Fattigfolk, der hidtil har været tilladt i alle Skovene, imod at give disse en passende Erstatning i aflagte Topbunker af de efter Planen fældede Træer. Skovens Velfærd lod mig ikke tabe denne vigtige Sag af Syne; jeg havde den Tilfredsstillelse, at Hr. Lehnsgreven uden Betænkning indgik paa Forslaget og satte det øjeblikkelig i Værk. At jeg paa en saadan Maade kunde tage Afsked med de mig saa kære Skove, har glædet mig meget.

Jeg er nu endelig bleven færdig med Livet i Skoven og med Alt hvad hermed staar i Forbindelse, og vender nu tilbage til et af Formaalene for disse Optegnelser: En Nekrolog for Familien Kruhoffer.

Ved min sal. Faders Død d. 4de November 1847 efterlod han sin Enke i smaa Kaar, thi Formue havde han ikke kunnet samle sig, saa at hendes Fremtid blev afhængig af Hr. Lehnsgrevens Naade og Barmhjærtighed. Man havde derfor gjort sig Haab om en god Pension efter en Mand, der i saa lang en Aarrække med ualmindelig Dygtighed, Flid og Troskab havde tjent Grevskabet. Men dette Haab skulde ikke gaa i Opfyldelse. Man havde ikke forglemt den sal. Hensovedes fine Æresfølelse, der af Hustruen kraftig blev understøttet. Følgerne udeblev derfor ejheller. Ikkuns 100 Rdl. (200 Kr.) blev hende aarlig tilstaaet i Pension foruden 4 Favne Brænde og 12,000 Stkr. Tørv.

Dette var hele Herligheden. Heraf kunde min kære gamle Moder, der sad inde med to uforsørgede Døttre, ikke leve. Vel havde hun Fæste paa Frederiksminde, men Indtægterne af Jorderne, der i smaa Arealer laa spredte omkring i Skoven, vare kun saare ringe, idet den stærke Vildtstand i høj Grad forringede dem. Hvad mere der behøvedes for at hun kunde leve, maatte jeg spæde til af min Gage, der i Begyndelsen ejheller var stor. Saaledes gled Tiden hen indtil Aaret 1858, da vor kære gamle Moder afgang ved Døden af Lungebetændelse i sit 77de Aar, og hviler nu ved Siden af sal. Fader og Broder Carl paa Tranekær Kirkegaard.

Mine Forældre efterlod sig 6 levende Børn, hvoraf den ældste

- 1) Frederik Julius blev født d. 5te Marts 1806. I sit 17de Aar kom han ind i Garden til Fods som Underofficer, og avancerede efterhaanden til Fourér, Sergent, Kommandérsergent og endte som Korpsskriver, i hvilket Egenskab han deltog i de 3 første Krigsaar fra 1848 til 1850. I Aaret 1853 afgang han fra Garden og blev Branddirektør i Snedsted i Slesvig, i hvilket Stilling han virkede med anerkendt Dygtighed indtil Oprøret 1864, da han, der ikke vilde tjene under den tyske Regering, blev fordreven fra sit Embede. Efter denne Tid erholdt han en lille Pension og levede

- her hos mig indtil sin Død 1880. Under Krigen var han bleven Dannebrogsmænd. Han døde ugift. I Aaret 1855 blev han Krigsraad.
- 2) Julie Frederikke, født d. 21. Febr. 1810. Hun flyttede efter Moderens Død med sin yngste Broder Frits (se nedenfor) til Tranekjær, og opholder sig efter hans Død hos hans efterlevende Enke. Hun er endnu ikke bleven gift.
 - 3) Amalie Henriette, født 1. Septbr. 1811, der som anført kom til at bo hos mig indtil sin Død 18de Decbr. 1890. Hun døde ugift.
 - 4) Ernst Wilhelm (siden 1869 Forstraad), formælet 1854 med Cecilie Hansen (se foran). Vores Børn:
 - 1) Louis Phillip, født 26. Septbr. 1855, min tidligere Assistent, nu Skovrider paa Egeskov. Eormælet med Dorthea Lindsdorf og har 3 Børn: Wilhelm, Poul og Ane Louise.
 - 2) Henriette, født 2. Decbr. 1856, formælet med sin Fætter, Carl, paa Søgaard (se nedenfor).
 - 3) Cecilie, født 6. Febr. 1857, formælet med Forstkandidat Jacobsen fra Næstved, for Tiden Forpagter af Aagerup Præstegaards Jorder, og har til Dato 3 Børn: Emma Cecilie, Frederik og Einar.
 - 4) Emilie, født 23. Decbr. 1858, endnu ikke gift: holder Hus for de Gamle i Hjemmet.

- 5) Frits, født d. 22. Maj 1861, Landinspektør, bor i Rudkjøbing, formælet 1890 med Marie Bayer og har 2 Børn, Otto og en endnu udøbt lille Dreng.
- 6) Elisabeth, født 20. August 1863; formælet 1891 med Godsforvalter Kastberg i Trane-kjær; blev Enke i Efteraaret 1891 og bor for Tiden hos sine Forældre med hendes lille Datter Jerny, født d. 3. Juni 1892; nyder en Pension fra Gravskabet, stor 400 Kr. aarlig.
- 7) Johanne, født 15. Febr. 1865, Lærerinde, for Tiden hos Proprietær Tooft paa Kaltved-gaard paa Sjælland.
- 8) Wilhelmine, født 1. Marts 1866, formælet 1892 med Forstkandidat Sundorph, for Tiden Skovrider paa Rosenfeldt hos Kammerherre, Hofjægermester Oxholm.
- 5) Emil, født 16. Oktbr. 1817, blev formælet med Gaardfæster Anders Rasmussens Datter, Ma-ren, i Helletofte, hvis store Fæstegaard blev deelt og paa en Parcel heraf opførte han sin nye Bopæl, Bregnegaard, hvor han endnu lever som Enkemand paa Aftægt fra Gaarden, der er bortforpagtet. Han efterlader sig 10 Børn, saaledes som følger:
 1. Frederik, der for Tiden ernærer sig som Smaakører ved Opkøb af Æg, Huder og Skind m. m. Han er gift med en fattig

- Bondepige, har en Søn, og bor for Tiden i Simmerbølle, under smaa Kaar.
- 2) Carl, tidligere Forpagter paa Nyegaard, nu paa Søegaard; gift med vores ældste Datter Henriette, og har til Dato 3 Børn: Frederik, Ellis og Eyvin.
 - 3) Elise, gift med Christian Larsen, Ejer af en større Bondegaard i Helletofte, hvor de sidde i gode Kaar, med 3 Døttre.
 - 4) Marie, gift med Skolelærer Schmidt i Helletofte, med 2 Børn, en Dreng og en Pige, med et godt Udkomme.
 - 5) Emil, Bestyrer af Jernbjerggaard ved Slagelse; gift med en Datter af Proprietær Kjær paa Duebjerggaard; har en god Stilling og 4 à 5 Børn.
 - 6) Wilhelm, Stillingen variabel; ugift.
 - 7) Amalie, uforsørget, etableret en Modehandel i Slagelse.
 - 8) Sophus, født Idiot; hjemme hos Faderen. Efter dennes Død, 300 Kr. aarlig til hans Ophold paa Bregnegaard.
 - 9) Johan, har været 2 Aar i Amerika; derfra kommen tilbage til Hjemmet og er for Tiden ledig. Han søger nu Beskæftigelse som vordende Landmand.
 - 10) Kamilla, ugift, hjemme for at pleje Faderen.
- 6) Frederik Albrecht, født d. 18. Februar 1821; en flink og anset Landmaaler; boede paa

Frederiksgave indtil Moders Død, flyttede derefter til Tranekjær, hvor han imidlertid havde købt 2^{1/2} Skæppe Land af Skolelodden og derpaa opført en passende Bopæl, efter at have faaet Fæstebrev paa Frederiksgave. I Aaret 1855 blev han formælet med en Datter af Skovrider Cloos paa Taasing. De skulde ikke blive velsignede med Børn. I Aaret 1858 var han bleven udnævnt til Kammerraad. Da denne min yngste Broder saaledes ingen Livsarvinger skulde faa, saa havde han ved testamentarisk Disposition stillet sin nævnte Bopæl i Tranekjær til et fremtidigt Opholdssted for de af Familiens nulevende, uforsørgede kvindelige Medlemmer, der muligen ville komme til at trænge dertil; og efter disses dødelige Afgang henstillet det til de dalevende Arvinger, hvorvidt de fremdeles ville bevare dette Asyl for Familien eller foretrække at sælge det, i hvilket Tilfælde Lehnsbesidderen skal have Forkøbsret. Den herved indkomne Sum skal da deles i 3 lige Dele mellem Testators tvende Gudsønner: min Søn Landinspektøren i Rudkøbing, Forpagteren paa Søegaards ældste Søn Frits og Broder Emil paa Bregnegaard eller dennes efterlevende Slægtninge og Arvinger. Selvfølgelig er der forbeholdt hans eventuelle Enke frit Ophold i Huset, saalænge hun lever, tilige med fri Afbenyttelse af en Jordlod, 12

Tdr. Land stor, under Helletofte By, han for flere Aar tilbage havde tilkøbt sig for 2000 Rdl. (4000 Kr.) med Forpligtelse at huse og pleje Søster Frederikke, saalænge hun lever, imod fuld Erstatning af denne.

Hermed er Fremstillingen af den nulevende Generation af Familien Kruhøffer her i Landet tilendebragt. Jeg tænker mig, at det vil være af Interesse for den efterlevende Slægt hertil at knytte videregaaende biografiske Skitser fra Slægt til Slægt.

Jeg har nu kun at tilføje det levende Ønske og med Bøn til Gud, at det maa lykkes for Efter-slægten at leve saaledes, at De aldrig vil gøre Stamfaderens Navn her i Landet, som han paa saa smuk Maade har forstaaet at bevare, hverken Tort eller Skam, selv om det skal falde i Enkeltes Lod at leve i Fattigdom og trange Kaar; thi selv i uforskyldt Armod kan man bevare sit gode Navn og Rygte uplettet, naar man blot vil det, og altid bevarer Gud i et rent Hjerte!

I Oktober Maaned 1892.

W. E. Kruhøffer,
Forstraad.

TILLÆG

TIL BIOGRAFISKE SKITSER.

Naar Ens Biografi bliver skreven, da kan det ikke undgaas, at en eller flere af de Personer, der have staaet i Berøring med Hovedpersonen for Skitsen og saaledes grebet mere eller mindre ind i Begivenhedernes Gang, maa omtales i Forhold til den Indflydelse de deri have haft. Saaledes er blandt andre i foranstaaende Skitser bleven nævnt den daværende Lehnsbesidder af Grevskabet Langeland, Generalløjtnant Frederik Greve af Ahlefeldt Laurvigen, som en Hovedperson, der særlig har grebet ind i den her i Landet først optraadte Kruhhøffers Skæbne. Han er der bleven omtalt som en ædel og sjælden nobel og elskværdig Personlighed, hvis Eftermæle i høj Grad har fortjent en bedre Skæbne end der er bleven ham til Del, især af hans mange Undergivne, for hvem han var en sand Fader, der med sine forholdsvis smaa Midler udrettede saa meget Godt. Allerede for længe siden, ikkun et halvt Aarhun-

drede efter hans Bortgang, synes han at være bleven aldeles glemt; sjælden eller aldrig hører man nu denne store Menneskevens Navn nævne. Det er, som om han aldrig har eksisteret. Dette er i høj Grad utaknemligt af Langelænderne, blandt hvem han har levet og virket i en lang Aarrække til Gavn og Glæde for de fleste af Øens Beboere. Saalænge „den gamle General“ levede, var han højtelsket og afholdt, ja næsten forgudet af enhver, der kendte ham og stod i Afhængighedsforhold til ham, — men aldrig saa snart var han død og borte, førend han ogsaa af det store Flertal var glemt for den nye opgaaende Sol.

I Stedet for saaledes at lade denne Mands Minde overgaa til Forglemmelse, burde der have været rejst ham en Mindestøtte over hans Grav i Toulykke, der højt kunde have vidnet om hans store Værd som Menneske. Bortset fra hans beklagelige huslige Familieforhold, for hvilke dog den daværende Tidsaand talte undskyldende, har han særlig gjort sig fortjent hertil. Men intet, aldeles intet er sket i denne Retning. Hans nærmeste Efterfølger i de store Besiddelser, der utvivlsomt var en ridderlig Karakter, men stod ikke i noget godt Forhold til denne sin Forgænger, kunde ogsaa af andre Grunde, nemlig med Hensyn til de forgældede Godser, ikke særlig føle sig opfordret til at stille ham et saadant Hædersminde, men det er en uafviselig Skam for samtlige Grevskabets

Beboere, der havde nydt saa meget Godt af den afdøde, og som paa nært Hold grundigt havde lært ham at kende, at alle disse ikke have været i Besiddelse af saa megen Taknemlighedsfølelse og rejst ham et saadant Minde. Vel kan det til deres Undskyldning siges, at Tiderne vare knappe og Tidsaanden endnu ikke vakt for saadanne Mindestøtter, men hvis Hjerterne hos den langelandske Befolkning havde talt, saaledes som det stedse havde talt hos deres gamle hedengangne Herre, da vilde de ikke have spurgt hverken om Raad eller Evne eller Mode. Det var en Taknemlighedsgæld de skyldte ham, som ubetinget burde have været indløst, om ikke for andet, saa for deres egen Skyld. Men desværre, intet skete! En simpel, flad Sten er bleven lagt plat hen paa Jorden over den murede Grav, og et tarveligt Jerngitter skal frede om denne Helligdom; dette er alt, hvad der er gjort. Men Præsentationen af denne Grav for Kronprins Christian (senere Christian d. 8de) blev da ogsaa derefter. Da denne Prins i Aaret 1836 (?) aflagde et Besøg paa Tranekjær Slot, forlangte han at se Generalens Grav. Der blev nu i en Fart lavet en hel Komædie. En tilsyneladende meget befærdet Vej blev i en stormende Hast anlagt, og en Grædekone blev lejet til i fuld Sørgedragt at sidde sørgende ved Graven, naar Prinsen ankom. Da saa Prinsen ved Graven spurgte, om denne simple Sten maaske havde nogen særlig Betydning, blev der

svaret: Nej, det havde den ikke; den var her fra Øen! Prinsen henvendte sig da til Grædekongen og spurgte hende, om de havde holdt meget af deres gamle afdøde Herre, svarede hun: Ja, grumme meget! — og om de syntes godt om deres nye Herskab? blev Svaret: Vi haabes til! Dermed endte denne Komædie, sikkert nok til stor Skuffelse for Kronprinsen, der uden al Tvivl havde ventet sig noget ganske andet, thi Generalen var højt anset ved Hoffet og en særlig velset Herre hos Kong Frederik d. 6te, der bedre forstod tilfulde at vurdere hans ædle Hjerter, der sympatiserede saa meget med hans eget.

Men desuagtet fik den gamle General ingen Mindestøtte og faar den vel heller aldrig.

Det er paa Grund heraf, at jeg ikke kan modstaa den Trang jeg føler til her efter ringe Evne at fremhæve nogle af den „gamle Generals“ glimrende Egenskaber for derved at bidrage mit til, at han ikke aldeles gaar i Forglemmelse, om det end kun sker i en saare indskrænket Kreds: „hos Familien Kruhøffer“. For os maa hans Minde, som den ædleste og humaneste Herre og Jorddrot, altid være helligt.

Til de gode Økonomer kan han vel ikke henregnes, dertil var den store Menneskeven for gavmild og for rundhaandet, hvilket dog ikke kunde lægges ham til Last.

Meget maa jeg beklage, at jeg kun i en meget

indskrænket Grad kan tilfredsstillende denne min personlige Trang til i det rette Lys at fremstille den „gamle General“s Liv, der var saa uendelig rigt paa gode Gerninger. Jeg var kun en Dreng, da han blev kaldet bort til sine Fædre, og kan saaledes kun meddele grumme lidt af egen Erfaring, og maa som Følge deraf nøjes med at anføre, hvad der igennem andre autentiske Kilder er bleven mig bekendt.

Det er foran i disse biografiske Skitser bleven sagt, at Generalen var en Fremskridtsmand og i flere Retninger forud for sin Tid, hvilket allerede fremgik ved Indforskrivningen af de tyske Forstmænd. Saaledes stod det sig ogsaa i mange andre Retninger, og navnlig med Landbruget. I Forhold til vores sydlige Naboer stod ogsaa dette paa et lavt Kulturtrin. Vilde man have grundig Vejledning heri, da var det den Gang den almindelige Mening, at man maatte ty til Holsten og Tyskland. Det blev altsaa fornemmelig hertil, at Generalen henvendte sig for at erholde dygtige Mænd, der kunde vise Vejen.

Sukkerfabrikationen af Runkelroer var allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede i fuld Gang i Tyskland. For herigennem at støtte Landbruget, vilde Generalen have denne Industri indført her i Landet. Han drev „Ladegaarden“ for egen Regning og lod i dette Øjemed i Aaret 1808 opføre en hel ny, kostbar, grundmuret Bygning

og lod denne indrette til Sukkerfabrikation. Han sendte en efter hans Mening dertil habil Mand ved Navn „Strigler“, en født Tysker, til Tyskland for der at gøre sig bekendt med Fremgangsmaaden, for saa senere at overtage Ledelsen og Bestyrelsen af dette store Projekt. En hel Mark af Ladegaardens Jorder blev anvendt til Dyrkning af Sukkerroer. Fabrikationen blev sat i Gang, da den hjemvendte Strigler erklærede sig i Stand til med et heldigt Resultat at føre den igennem. Men desværre viste det sig snart, at han aldeles ikke var denne store Opgave voksen. Arbejdet mislykkedes totalt og maatte straks igen opgives som uigennemførlig, til stor Skuffelse og Harme for Generalen. Skylden dertil kan forsaavidt siges at være hans egen, da han ikke havde forstaaet dertil at vælge den rette Mand. I sin gode Tro til Menneskene havde han ladet sig dupere af en Skvadronør, der førte og maatte føre til dette uheldige Resultat. Ideen om denne Sukkerfabrikation vakte stor Sensation i vide Omkredse, der blandt andet gav sig tilkende ved et Besøg, som General Juel paa Thorseng i denne Anledning aflagde paa Tranekjær Slot. Ved at se og beundre den nye smukke Fabrikbygning, udbrød han i Ekstase: „Hier liegt Englands Ruin begraben?“

Efter dette uheldige Forsøg, blev Fabriksbygningen omdannet til et Brændevinsbrænderi og Ølbryggeri, der dog heller ikke blev af lang Varig-

hed. I flere Aar derefter stod denne kostbare Bygning som et Slags Pakhus, indtil en Del deraf blev omdannet til Mejeri for Ladegaarden, og den anden Del senere indrettet til Bopæl for Administratoren for Grevskabet, Baron Bretton; det er nu udelukkende indrettet til Beboelseslejligheder for Godsinspektør, Justitsraad Bøgh og Godsforvalter Saugman.

Med ulige større Held anlagde han det tidligere saa berømte „Aasø Teglværk“, der i en lang Aarrække blev dreven med stor Kraft af dets Bestyrer, Teglmester Jeppesen, en Fynbo af Fødsel. En stor Kalkovn til Kalkstensbrænderi blev senere tilføjet. Til disse tvende Etablissementer blev med stor Fordel anvendt betydelige Masser af al Slags Brænde, der saaledes anvendte indløste langt større Summer, end der ved de lave Brændepriser paa anden Maade kunde erholdes. Af Mangel paa Leer er Teglværket nu bleven nedlagt. Familien Jeppesen lever endnu der paa Stedet som Jordbruger.

Fra England indforskrev Generalen en flink og dygtig Maskinfabrikant, „Watson“, til at fabrikere Landbrugsmaskiner, vel nærmest Kornrensemaskiner, der fik en større Betydning. Generalen spurgte en Gang denne ægte Original: Hvordan har Du det, Watson? „Skidt, naadige Herre, jeg har endnu den f 3die Dags Feber“, lød Svaret. „Hvad“, siger saa Generalen, „har Du den endnu?“ „Ja, hver Dag, Djævlén“ — Han fik senere en

Gaard i Fæste i Strandby, hvor Familien endnu repræsenteres af en Sønesøn af den gamle Engelskmand.

Fra Holsten blev indforskrevet to dygtige Stensættere og Grøftegravere, Andreas Frøelich og Tyske Ditlev, som han kaldes. Det smukke høje Stenhegn ved Iskælderbakken vidner endnu om disse Mænds Dygtighed, idet det efter henved et helt Aarhundredes Forløb endnu staar lige saa fast og lige, som den Gang det var bleven sat. Familien Frøelich blomstrer endnu i Kohaven og Strandby. Ditlev døde ugift. Af disse Mænd hørte jeg talt Plattysk, der ikke lød smukt.

Et Pottemageri blev anlagt skraas over for Gæstgivergaarden, hvor Pottemager Daniel Rosenvind arbejdede til sin Død, hvorefter det igen blev nedlagt. Denne Slægt er, saavidt mig bekendt, nu uddød.

Som enhver endnu almindelig Landsby, havde ogsaa Tranekjær sin obligate „Grovsmed“. Dette tilfredsstillede ikke Generalen; Byen maatte ogsaa have en Klejnsmed, og Smedien ved Jægergaarden (den er nu nedbrudt og igen opført ved Vejen til Bammeskov), blev udvidet i dette Øjemed, og Smed Joh. Hendrik Mogensen blev ansat som Klejnsmedemester. Dette var en smidig, poleret Mand, der forstod at krybe og græde i rette Tid for at mele sin egen Kage. Han fik en stor Børneflok at ernære, hvoriblandt en Søn; Thomas, som Fade-

ren fik indsmuglet som Skovfoged i Bovballeskov. Et uheldigere Subjekt vilde det have været vanskeligt at udfinde. Han blev ansat i Aaret 1841 og blev, trods flere Indstillinger om at afskedige ham, dog i Tjenesten til Aaret 1884, da han blev tvungen til selv at søge sin Afsked. I 44 Aar havde denne Stymper tjent Grevskabet til betydelige Tab.

En Bendrejer og Instrumentmager Weesch blev indforskrevet fra Tyskland eller Holsten og bosat i den da nye opførte lange Bygning over for Hans Lolliks Gaard, hvor han virkede til sin Død, hvorefter Drejeriet igen blev nedlagt.

En Sadelmager Goltermann blev ligeledes indforskrevet, saavidt jeg veed fra Slesvig, og fik Bopæl ved Siden af ovennævnte Weesch, hvor Professionen endnu fortsættes af hans Sønnen. En anden Sadelmager, Hassenkam, ogsaa en Tysker, kom senere til, men fik ingen Betydning.

Da Tranekjær den Gang endnu ikke var bleven forsynet med nogen Dyrlæge, blev en saadan antaget i Danskeren, Dyrlæge Hansen, der fik anvist Bopæl ved Siden af ovennævnte Saddelmager Goltermann. Han var af et cholerisk Temperament og døde i en yngre Alder. Senere flyttede en Dyrlæge Hasse ind til Enken, med hvem han blev gift. Han drak til den store Guldmedalje og døde snart, efter et meget eventyrligt Liv, som et andet Kræ. Denne Stand repræsenteres nu for Tiden af Dyrlæge Selmer.

I denne Periode havde Langeland kun en eneste Læge, Doktor Rothe i Rudkøbing. Dette var den menneskekærlige General for lidt. Tranekjær maatte ogsaa have sin Læge. Hertil blev valgt Doktor Wengel, der fik Bopæl i det samme Hus, som min sal. Fader i Aaret 1808 fraflyttede. I Begyndelsen af sin Karriere havde Doktor Wengel været Kammertjener og Bartskeerer hos Kong Christian den 7de, blev efter dennes Død 1808 Feldtskær; som Batallionskirurg gik han med det saakaldte Auxillienkorps i Aaret 1814 til Frankrig for efter Napoleon d. Stores Fald nu som Allieret med Koalitionen at besætte dette endeligen erobrede Land. Korpset kom imidlertid ikke længere end til Fæstningen Douai, hvorfra det blev beordret hjem. Wengel afgik nu som Regimentskirurg fra Krigstjenesten og kom derefter som anført til Tranekjær. Doktor Wengel var saaledes kun Kirurg og ingen Mediciner; hvad han i denne Retning vidste, hvilket efter den almindelige Mening vel ikke var meget, det havde han tilegnet sig af den „gamle General“ selv, og ved flittig studeren i hans store og rige Bibliothek. Han var en smuk og meget elskværdig Mand, der paa Grund af sin store Uegen nytte og Godgørenhed var meget afholdt af alle, og især af „den gamle General“ selv, der satte Pris paa hans gode Hjertelag. Endskøndt han havde 8 Børn, 5 Sønner og 3 Døttre, blev hans Navn dog ikke fortplantet her paa Øen. En Søn af ham

var en Tidlang Apotheker i Rudkøbing; han solgte dette Apothek til Bauer og drog til Frederiksborg, hvor han kort efter døde af Sukkersyge.

En Snedker, Christian Rick, blev ligeledes indforskreven fra Slesvig eller Holsten; men dette var en tarvelig Personlighed, og anføres blot for at gøre Listen over de indkaldte Fremmede fuldstændig.

En af de mærkeligste paa denne Liste var en fra Berlin indforskreven „tysk Professor“, som han kaldte sig, ved Navn August Quitschreiber. Hans Hovedbeskæftigelse skulde nok egentlig have været Modellør eller Billedhugger, hvormed han dog vist ikke videre beskæftigede sig. „Den gamle General“s Brystbillede modellerede han i Gips, hvilket Arbejde forraadte et stort Talent og gjorde ham Ære, thi det lignede overordentlig godt. Min sal. Fader købte en saadan brønceret Buste af ham, der endnu er i vor Families Eje (hos min afdøde Broders Enke i Tranekjær). Ligeledes modellerede han nogle smaa Medailloner af den daværende Præst, Fabricius i Tranekjær, og af den gamle Feltpostmester, Widicke, der lignede godt. Andre Arbejder i denne Retning mindes jeg ikke at have set af ham. Ved Siden heraf ernærede han sig som Kunstmaler og Tegnelerer. Den tidligere Billardstue i den grevelige Staldbygning var bleven malet af ham, og blev i den Tid anset for et sandt Mesterværk og blev meget beundret.

Billardstuen er nu gaaet over til at blive et Sele-tøjskammer, og alle de smukke Malerier saavel paa Loftet som paa Væggene ere forlængst forsvundne; kun over Døren ses endnu den sidste Rest deraf „tvende graa Hingste i Slagsmaal“. Som en Mærkelighed opbevares her et Sæt Sele-tøj til 6 Heste, der engang har tilhørt Struense. Det er rødt med en Masse sølvpletterede Messing- eller Kobberplader og prydet med mægtige Toppe paa Hovedstolene.

Da „den gamle General“ gik bort, gik ogsaa stakkels Quitschreibers Anseelse tabt, og han ernærede sig derefter kummerligt som Tegnælærer, indtil en ham tilfalden Arv atter kaldte ham tilbage til Berlin. Siden sin Bortrejse herfra har ingen hørt fra ham. Han var en ægte Type paa en „opblæst tysk Windbeutel“. Det var aldeles utroligt, hvad han kunde lyve. Han var en kort Tid Tegnælærer for mig og mine to yngre Brødre, og kom i den Anledning ofte i vort Hus, hvor min sal. Fader ofte havde de kosteligste Prøver paa hans Lyvetalent. Han var forøvrigt en fin, dannet Mand, der forstod at komportere sig i de fineste Kredse. Han var ugift.

Generalen var en stor Musikelsker og havde forstaaet at forskaffe sig et fortrinligt Kapel. Man maa sige, hvad man vil om den tyske Nations Hovmod og Indbildskhed, — indrømmes maa det under alle Omstændigheder, at ingen anden Nation

har fremvist saa store **Mestere** i Musikens Rige, som Tyskland **har** produceret. Vi behøve blot at nævne en „Mozart“ og en „Bethowen“. Intet Under **derfor**, at „den gamle General“ ogsaa i denne Henseende foretrak at ty til det os senere saa forhadte blevne Tyskland.

Som Kapelmester for dette Kapel **fungede** i en længere Tid en Mand ved Navn Phanty. Om denne Mand veed jeg intet at berette, kun saameget veed jeg, at da han afgik fra Musiken, blev han ansat som Bibliothekar ved Generalens store, indholdsrige Bibliothek, der var et offentligt Laanebibliothek, hvilken Post vistnok som en Sinecure blev oprettet alene for denne Mand. Ved Phantys Død blev denne Post igen inddraget.

Efter Phanty blev Boldermann, en Mecklenburger af Fødsel, Kapelmester. Generalen holdt meget af denne Mand og satte stor Pris paa hans kunstneriske Talent. Han tog ham saaledes en Gang med sig ud en smuk Foraarsaften og bad ham høre paa Solsortens smukke Sang, hvorefter han opfordrede ham til at komponere noget Musik med denne Solsortens Sang til Grundtakst. Denne Opgave løste Boldermann til „den gamle General“s største Tilfredshed og Fornøjelse i tvende Ecosaisers, der vakte almindelig Beundring. — Naar jeg en Gang igen faar mine tabte Tænder, skal det være mig en stor Fornøjelse at blæse den for Dem, naar De ville gøre mig den Ære at høre derpaa.

Boldermann kom til at bo i et net lille Hus med Have, der laa, hvor nu det store, nye Købmandshus er bleven opført. Skjønt han havde 4 Sønner, er dog hans Navn nu uddød her paa Øen. Efter Generalens Død levede han, som alle de efterfølgende, af en lille Pension og fri Bopæl med Have samt hvad mere han kunde fortjene ved Informationer og ved at spille til Baller og Gilder, ved hvilke Lejligheder han var meget søgt. Hans mange Kompositioner af Dansemusik gjorde i sin Tid stormende Lykke hos det danselystne Publikum, hvoriblandt undertegnede selv. Nu er alt dette tilligemed hans tiltalende Skikkelse forlængst forglemt. Jeg, hans eneste endnu levende Elev, er maaske den eneste, der nu er tilbage, som mindes ham med Glæde og Taknemlighed. Han var saa venlig at lære mig at blæse paa Valdhorn og Fløjte, hvilket senere kom mig til Gode som Deltager i nogle smaa Koncerter, vi fik lavede, og som foraarsagede mig megen Glæde og Nydelse.

Den næste Mand paa Virtuosliden var en Mand fra Dresden ved Navn Eigler, en dygtig Musikant, men en stor Skryder. Han troede sig i Besiddelse af store poetiske Talenter og digtede en Del forfærdelige Sange til egne komponerede Melodier, som han da til stort Morskab for Karle og Piger gav til bedste ved Bønder- og Høstgilder. Han kom til at bo i det den Gang nylig opførte lange Hus nærmest Gæstgivergaarden imod Syd,

hvor nu afdøde Gartner Svendsens Enke bor. Han havde tvende Sønner, begge ved Musiken, hvoraf den ældste, Rudolph, blev en meget yndet og anset Stadsmusikant i Nakskov, hvor han for et Aarstid siden er afgaaet ved Døden. Den ældste Datter, Louise, blev gift med foranførte Baadejer Welsch. Ogsaa dette Navn er forsvunden her paa Øen.

Tvende Valdhornister, Brødrene Ludvig og Christian Falck, saavidt jeg erindrer, fra Slesvig, gift med tvende Søstre, ligeledes fra Slesvig, kom til at bo i hver sin Ende af sidstnævnte Huslænge. Skøndt Brødre og Sangere omgikkes de ikke med hinanden og levede som aldeles fremmede for hinanden blandt lutter fremmede. Ludvig Falck gik senere i samme Egenskab til Fodgarden; hans ældste Søn, Frits, blev Organist i Odense, og den yngste, Adolph, ligeledes ansat i Garden som Valdhornist. Christian Falck havde en Datter, der blev en yndet Skuespillerinde, bekendt under Navnet Madame Weherlich. Slægten er uddøet her.

Organist Wagner kom fra Bautzen i Slesien hertil som Oboist i Kapellet og fik Bopæl i det lille Hus under den store Eg, hvor jeg mange Aar senere selv kom til at bo et Par Aar. Han maatte fungere som Trompeter ved „Graajægerne“, Generalens eget Livkorps, hvilket kneb haardt for den lille selvfølende Tysker. Da dette Korps blev ophævet og det nye Orgel, Generalen havde skænket

til Tranekjær Kirke, var bleven færdig, blev han ansat som Organist, hvilket Embede han beklædte til sin Død. Ved Siden heraf havde han en lille Bifortjeneste som Informator i Klaverspil. Han havde tvende Døtre, hvoraf den ældste, Amalie, der var anset som en Skønhed, men døde i en yngre Alder. Den yngste, Emilie, lever endnu som Lærerinde i Lehnsgevindens Syskole for unge fattige Piger af Bondestanden. Da denne Dame har gjort sig særlig bemærket i vores lille indskrænkede Samfund, saa kan jeg ikke undlade her nærmere at omtale hende. Emilie Wagner lever iblandt os som en ualmindelig afholdt og højagtet Dame af alle, der kender hendes beskedne, bramfrie Færden i Tranekjær. Hun har især gjort sig fortjent ved sine mange smukke filantropiske Geringer, der fornemmelig gav sig Udslag ved sin selvfor nægtende, ædle Opofrelse for en Søn af Doktor Wengel, i hvis Hus hun i flere Aar fungerede som Husbestyrerinde. Denne Søn, der var Typograf, var ved et ulykkeligt Fald bleven Krøbling, der efterhaanden gik over til Rygmarvstæring og tilsidst gjorde ham aldeles blind og saa kontrakt i alle Lemmer, at han hverken kunde gaa eller staa og næppe kunde røre et Lem. Efter Faderens Død tog Emilie Wagner sig i denne fortvivlede Tilstand af denne ulykkelige Stakkel, trods sine smaa Midler (thi efter Faderen arvede han intet) med den kærligste Moders Omhu og

plejede ham i henved 25 Aar lige til hans Død. I denne lange Aarrække levede hun saaledes i et for ham alt opofrende Liv, hvorved hun har sat sig et Minde, som kun faa. Da han endelig gik bort, blev hendes lille hyggelige og altid propre Hjem en lang Tid derefter saa øde og forladt. Den elskværdige Kvinde savnede saa saare hendes stakkels ulykkelige Plejebarn, der var hende saa inderlig hengiven og taknemlig, og trods det tungeste af alle Kors, der kan paalægges et Menne-ske, og som var paalagt ham, dog følte sig saa lykkelig under hendes ømme, moderlige Pleje, at det elendige Liv, han var dømt til at leve, aldrig blev ham selv til Byrde. Se denne herlige Kvin-des elskelige Aasyn kunde han jo desværre ikke, men han følte, at hun stadig var om ham og vaa-gede over ham, og dette gjorde ham glad, lykkelig og tilfreds, saa længe han levede. Et saadant Eksem-pel paa ædel Selvopofrelse findes saa sjældent her i Livet, og hvor det da en enkelt Gang lyser for os paa vor Pilgrimsgang som et Meteor, da for-tjener det at fremhæves i sin fulde Glans, for at det maa lyse for os endnu længe efter, at det er forsvunden. Den smukkeste Bautasten bør pryde den Jordhøj, der en Gang vil komme til at vise de efterlevende, hvor en af Danmarks ædleste Kvinder har funden den evige Fred! En højere og skønnere Løn vil blive hende til Del hos den kærlige og alvidende Gud i Himmelen.

Trods dette store og skønne Hverv, som hun selv havde paataget sig for at tilfredsstille sit Hjertes Trang, og som hun smukt førte til Ende, passede hun trofast sin Skolegerning til hendes høje Patronesses fulde Tilfredshed, og hendes ædle Hjerte gav aldrig Bagtalesen Rum. En saadan Kvinde er en Pryd for Menneskeheden! Og en saadan Kvinde var Emilie Wagner!! —

Disse anførte 5 Mand vare de mest fremragende Medlemmer af „den gamle General“s Kapel; der var endnu flere som Listing, Krause, Lorentzen, Kolbe og Strigler, som jeg har hørt nævne, men ikke ved rigtig Rede paa, og maa derfor forbigaa deres videre Omtale. —

Generalen var en stor Jagtelsker og afholdt hvert Efteraar store Jagter, hvortil han inviterede flere af sine Venner, navnlig en Grev Rantzau fra Fyn, Kammerherre Bentsen fra Chistiansdal, Kammerherre Løvenhjelm fra Veirupgaard, Ritmester Mouritzen fra Odense Dragoner, hvis Chef Generalen var, Major Juel i Fodgarden o. s. v., som da stadig boede hos ham saalænge indtil alle Jagterne var blevne afholdte, hvilket varede ca. 4 Uger. Hvert Aars 12te September gik Jagterne ind, og fra den Dag vajede det grønne Jagtflag fra Slotsbanken, saalænge Jagterne varede. Disse vare inddelte i 2 Hold; 14 Dage paa Brolykke og 14 Dage paa Tranekjær. Der blev kun holdt Jagt hveranden Dag, da Hundene skulde have en Hvile-

dag mellem hver Jagtdag. De mellemliggende Dage benyttede saa de mest ivrige Jægere blandt Jagtherrerne til at gaa paa Jagt med Høsehunden efter Snepper, Bekkasiner, Vildænder, Agerhøns og Brokfugle; eller til at aflægge Visiter hos Omegnens Noblesse og andre. Generalen holdt to store Meuter, bestaaende, den ene af 8 store, sort- og hvidbrogede, langhaarede Vandhunde og den anden af 20—30 Stkr. smaa Støverhunde. Alle disse Hunde vare fortrinligt indjagede og afrettede. Selve Jagtbetjentene bestod dengang af 1 Overjæger (Bøgvad), 1 Jæger til at føre Hundene (Lissau), 2 Jægere og 1 Hundedreng, hvoraf de 3 i Reglen vare beredne. Mærkværdig nok blev disse Jagter aldrig ledsagede af Musik!.— Kun naar der var Gaase- eller Andejagt paa Stengade Sø, maatte Boldermann stille paa Mobjerg i Hestehaven og der blæse af og til, saalænge Jagten varede. Hundene bleve førte af ovennævnte Jæger Lissau (en Slesviger af Fødsel) ikke med Horn, men med sin højt klingende, klare Røst og gennemtrængende Fløjten. Der var foreskrevet strænge Jagtlove, for hvis Overskridelse der maatte erlægges større eller mindre Pengebøder i Forhold til Forseelsens Natur. Alle Bøderne passerede til Indtægt for Jagtbøssen, der ved Afslutningen af Jagterne blev delt mellem Jagtbetjentene. For Forbiskud til en Ræv maatte saaledes erlægges 24 Sk. i Bøde og for 1 Hare 1 Mk. — Gene-

ralen selv var en udmærket Skytte, der sjælden fejlede; efter ham var Grev Rantzau den bedste. De andre Herrer, navnlig de to nævnte Kammerherren og Ritmesteren skød daarligt, saa mangt et Stykke Vildt fløj derfra med Skrækken. — I den Tid var der Vildt nok af alle Slags. Siden Landbrugets Opsving ere Brokfugle og Bekkasiner samt Vildænder næsten ganske forsvundne; Vildænder findes nu kun i enkelte Skovmoser og i de store fælles Tørvemoser. —

Hvad der især morede „den gamle General“ var at fange Agerhøns i Garn. Dengang brugte man her hvert Efteraar at indfange Agerhøns til Overvintring i Hus, hvor de da bleve fodrede for til næste Foraar atter at sættes i Frihed. Man stod dengang i den Formening at dette var den eneste Maade, hvorpaa man kunde sikre sig en god Hønsbestand. Om Vinteren blev de paa den Maade beskyttede for Rovfuglene, ligesom man ogsaa antog, at det var nødvendigt, især her paa Langeland, hvor der saa godt som ingen Kilder findes, for at forskaffe Hønsene Drikkevand. Al denne Omsorg har senere vist sig at være overflødig, da Hønsene meget godt forstaa at bjerge sig foruden.

Naar da en saadan Hønsfangst skulde foregaa, blev en Flok opsøgt paa Marken med en paa-lidelig Hund, og saasnart denne havde funden dem og saaledes vist, hvor de laa; blev Hunden kaldt

tilbage, og Garnet, hvori Hønsene skulde fanges, blev stukken ud i en passende Afstand for ikke at støde Hønsene op. Naar dette lykkelig var bleven udført, gjaldt det nu om at faa Hønsene ledet derind. Til dette Øjemed var der lavet et stort Skildt af Lærred, hvorpaa der var malet en græssende Ko eller Hest; og bag dette Skildt, som Jægeren maatte holde foran sig, maatte han da med stor Forsigtighed se at nærme sig Hønsene, og snart fra den ene, snart fra den anden Side søge at drive dem i Garnet. Hertil hører der megen Erfaring, Taalmodighed og stor Forsigtighed. Den græssende Ko eller Hest skrækker ikke Hønsene; disse ere de vante til daglig at se, og de vide, at de ikke ere farlige for dem; men den mindste usædvanlige Lyd eller Støj, som en Hosten eller Nysen, gør dem straks bange, saa de tager til Vingerne, hvorved denne Flok for denne Dag er tabt, og der maa i saa Fald opsøges en anden. Hele Timer kunde „den gamle General“ saaledes gaa eller staa eller sidde bag sin Skærm, uden at tabe Taalmodigheden. Viste Hønsene Tegn til Uro, hvortil der hører megen Øvelse for at kunne bemærke dette, maatte han forholde sig ganske stille, indtil de igen bleve fortrolige; vare Hønsene paa denne deres Vandring til Garnet paa Vej til at gaa udenom Garnets Fangearme, hvilket ofte kunde ske, da maatte Jægeren ad Omveje liste sig til at komme uden om dem, for atter at faa dem ind i

den rette Kurs, der førte ind i Garnet. Naar man selv er Jæger, kan man saa godt forstaa det Interessante, der kan være ved en saadan Fangstmethode. Som en stor Ven af Naturen, forstod „den gamle General“ bedre end de fleste at udfinde det poetiske, der ligger i saaledes at belure disse smaa Fugle, og lede dem efter sin Villie. Ved slige Lejligheder var han da ogsaa i det brillianteste Humør og meget underholdende og meddelsom, saalænge Afstanden fra Hønsene tillod det; han kunde aldrig blive træt af at vente, men naar han saa havde faaet listet Hønsene ind i Garnet, saa var dermed ogsaa hele Interessen pludselig forsvunden, og det kunde da gøre ham ondt for de stakkels fangne Fugle, der nu havde mistet deres Frihed.

Den første Slotsgartner jeg har hørt omtale, men ikke kendt, var en Tysker ved Navn „Gudskov“ (maaske Gottschou)? Han kom ulykkelig af Dage, idet han i en Rus var kommen Ilden for nær, hvorved han blev saa forbrændt, at det havde Døden til Følge. Hans Eftermand, Wagner, en Slesviger af Fødsel, levede endnu mange Aar efter „den gamle General“s Død, og kom, efter sin Afsked som Gartner, til at bo i et net lille Hus, beliggende mellem de to smaa Fredskove Koeskrog og Teglbænderlaanen, som han døbte „Frederiksrø“. Han var vel, ligesom hans nærmeste Forgænger og Efterfølgere, væsentlig kun Køkkengartner og Drivhusgartner. Kunst- og Blomstergartneriet stod

i den Tid noget i Baggrunden ved Tranekjær. Den oprindelige Natur var jo her saa smuk, at man intet Sted savnede de kunstige Forskønelser, der senere blev ansete som fornødne. Først mange Aar senere fik denne Retning et betydeligt Op-sving her under de tvende sidste fremragende Kunst- og Blomstergartnere Svendsen og den nulevende og virkende, fortrinlige Gartner Rasmussen, begge to ægte, danske Mænd. Skøndt Gartner Wagner havde 3 Sønner og 2 Døtre, er dog heller ikke dette Navn bleven forplantet her paa Øen. Hans yngste Søn, min Legekammerat, havde hos Welsch lært Drejerhaandværket og fik Huset efter Faderen, men efterlod sig ingen Sønner.

Saa skulde det da hænde sig en Gang, at der skulde afholdes en stor Jagt i Pæregaards Distrikt, ved hvilken min sal. Fader havde erholdt Generalens Tilladelse til at tage mig, hans haabefulde Søn, med som Deltager. Paa den yderste Fløjpost ved Grundløse Skov, blev jeg sat paa Post, hvor der ikke var den fjærreste Sandsynlighed for, at der vilde komme noget som helst Slags Vildt. I spændt Forventning af, hvad der nu vilde ske, stod jeg da nu her, ikke saa lidt stolt af at være bleven Deltager i Generalens Jagter, ligesom de andre store Herrer, og passede godt paa. Da vilde Skæbnen, at en Ræv blev stærkt anskudt i Hovedfrontlinien ude bag et Hegn paa Marken, og nu humpede lige ned imod min Post for atter at søge

Frelse i Krattet, hvorfra Hundene havde dreven ham ud. Med en forfærdelig Hjertebanken og Nerverystelse saa jeg, hvor Bæstet nærmede sig mere og mere, og da jeg endelig mente, at den nu var kommen mig paa Skuddistance, brændte jeg løs uden at have taget ordentlig Sigte, og skød i denne min Befippelse langt uden om Maalet, hvorefter Ræven atter slog ind i Krattet, hvor Stakkelen kort efter blev et let Bytte for Hundene, der ivrigt fulgte ham paa Sporet. Dette var mit første Skud jeg nogensinde havde afleveret til en Ræv. Da Jagtloven byder, at Vildtet tilfalder den, der har skudt sidst, saa blev jeg ganske uforskyldt af Fiskalen noteret for at have leveret en Ræv, og den egentlige Drabsmand maatte bøde for et Fejlskud. Da nu Selskabet var bleven samlet for at begive sig til den næste Saat, henkastede Grev Rantzau det Spørgsmaal: om den unge Kruhoffer slet ikke ramte Ræven? Spørgsmaalet var slet ikke henvendt til mig personlig, og jeg kunde have forholdt mig ganske rolig i Baggrunden, hvor jeg stod, men i Følelse af, at jeg var den, der kunde give de mest autentiske Oplysninger, saa traadte jeg frem med Kasketten i Haanden og var saa enfoldig, Sandheden tro, at melde: „Nej, Hr. Greve, jeg skød forbi! I det samme faldt mine Øjne paa den nærstaaende „gamle General“, og ser ham virre med Hovedet og slaa ud med Haanden, med et Udtryk i Ansigtet, der tydeligt sagde (saaledes

forekom det da mig): „Du bliver da aldrig nogen ægte Jæger!“ Dette gjorde mig uendelig flov og modløs, og af ganske Hjerte sagde jeg til mig selv: „Herregud, var Du dog bare bleven hjemme!“ Da det var første Gang i mit Liv, at jeg skød til en Ræv, troede jeg stiltiende, at dette kunde tale til Undskyldning for mit Forbiskud. Først senere hen paa Dagen gik det op for mig, at det slet ikke var Fejlskudet Generalen havde tænkt paa, men min Dumhed saa aabent og uopfordret at bekende det. Jeg kendte endnu den Gang ikke til, hvad man i Jagtsproget kalder „Jægerlatin“, o: at omgaa Sandheden! Heri fandt jeg en Smule Trøst.

I en senere Saat kom jeg til paa min Fløjpost mellem Oles Mose og Strandvejen at skyde en frisk Ræv og en Hare. „Hurra!“ tænkte jeg, nu er Æren reddet!“ Men jeg triumferede for tidligt; der forestod mig en ny Ydmygelse. Undervejs til den sidste Saat kom Jagtfiskalen, Ritmester Mouritzen, hen til mig og spurgte, om det var mig, der i en foregaaende Saat havde skudt en Ræv og en Hare? Hvortil jeg nok saa frimodig, rask svarede: „Jo det var, Hr. Ritmester!“ ikke anende den Fare, der lurede i Baggrunden. Men da han saa med en vred Tone og Mine sagde, at han med Rette burde mulkttere mig, fordi jeg ikke havde anmeldt dette for ham! da foer det som et Lyn igennem mit Hoved, at jeg virkelig maatte have forset mig imod Jagtloven, hvoraf jeg imidlertid

ikke kendte et Bogstav, men hvormed jeg upaatvivlelig burde have gjort mig bekendt, førend jeg regnede mig til Generalens Jagtselskab; og naar saa hertil kom den Omstændighed, hvilket ogsaa øjeblikkelig snurrede sig rundt i mit Hoved, at jeg ikke havde en eneste Skilling i min Lomme til at betale denne velfortjente Mulkt med, saa vil man kunne forstaa, at min Stilling var alt andet end behagelig. Hvad det ikke var galt ved Grundløse, blev det da nu her. Den strænge Fiskals barske Tiltale forbløffede mig derfor paa Grund af det Foranførte i den Grad, at jeg ikke kunde faa et eneste Ord fremført til min Undskyldning, men med Kasketten i Haanden maa have set helt forfjamsket ud, thi han lo af mig og gik sin Vej, synlig tilfreds med Skrækken han havde jaget mig i Blodet, uden at kræve Mulkten. Saaledes endte min første Deltagelse i „den gamle General“s Jagter; og glad var jeg, da alt var overstaaet. Senere gik det bedre og bedre; men Jægerlatin lærte jeg dog aldrig at tale. Det er nu over 60 Aar siden, at dette passerede, og dog staar det endnu altsammen saa lyslevende for mig, som om det var i Gaar det tildrog sig.

Af det foranførte vil man kunne danne sig en Mening om, hvormeget Generalen havde opofret for at fremme saavel Industri som Skov- og Landbruget. At det ikke overalt lykkedes for ham saaledes som han havde tænkt sig det, maa man be-

klage, men dette kan ikke lægges ham til Last, thi den gode Vilje manglede ikke.

Betragter vi nu Tranekjær saaledes som det var den Gang „den gamle General“ tiltraadte Grevskabet, da maa det staa for os som en almindelig Bondelandsby, med faa straatækte Bygninger, over hvilke Slottet tronede synlig fra alle Sider. Naar undtages de grevelige Officianter samt Kirkens Embedsmænd, bestod Befolkningen af ganske enkelte Haandværkere og smaa Jordbrugere, hvoraf ingen stod paa noget egentligt Kulturtrin. Da „den gamle General“s Virksomhed ved Administrations-Kommissionens Optræden, var bleven afsluttet, var der foregaaet en paafaldende stor Forandring, saavel i den ene som i den anden Retning, til stort Gavn, ej alene for selve Byen, men for hele dens Omegn. Den lille tidligere Bondeby præsenterede sig nu næsten som en lille landlig Købstad med en mere oplyst og vinskabelig Befolkning af mange flittige og dygtige Haandværkere, der, som ved et Trylleri, i en forbavsende kort Tid var blevne samlede der. Der fandtes saaledes: 2de Sadelmagere, 3 Skræddermestre, 2de Murmestre (Pico og Gerster) 2de Malere (Feldt og Rømkjær), 1 Bøndrejser og Instrumentmager, 1 Bager (Myhre), 1 Hjulmand, 1 stort Væveri med 3 à 4 Væverstole (Morten Clausen), 1 Kleinsmed, 1 Grovsmed, 1 Pottemager, 1 Snedker, 1 Maskinfabrikant, 1 Skorstensfejer, 1 Vægter, 1 Gæstgivergaard, 1 Dyr-

læge, 1 Slagter m. fl. Naar saa hertil kommer 1 Læge, 1 Godsinspektør (Scheel), 1 Godsforvalter (Lassen, senere Bojesen), 1 Præst (Fabricius), 1 Degn (Frederiksen), 1 Organist (Wagner), 2de Skovridere (Bøgvad og Nielsen), alle i Kapellet ansatte Musicier; og i Spidsen for alle disse „den gamle General“ selv med sin Sekretær (Voigt), Materialforvalter (Funch) og Avlsforvalter (Nielsen, Broder til Skovrideren), alle sine Domestiker, hvoriblandt særlig gjorde sig bemærket den obligate sorte Livtjener (Frederik Anthonia), hele Staldetaten med 1ste Kusk (Jochum Matthiesen), 2den Kusk, 1 Forrider, 1 Rideknægt og 2 Staldkarle, og endeligen hele Jægeriet med Over- og Underjæger, 2 Jægerdreng, og 1 Stadsjæger (Christian Lund), der endnu lever ved Egelykke, 95 Aar gammel. Hertil maa endnu føjes alle de nye opførte Bygninger (teglhængte), hvoriblandt Borgerskolen fortjener at fremhæves; saa faar vi derved et ret anskueligt Billede af det nye Tranekjær, som „den gamle General“ i en forbausende kort Tid havde fremmanet. For at være en komplet lille Købstad, manglede der, forunderligt nok, endnu kun et Par Købmænd og et Apothek, — hvilket efter al Sandsynlighed ogsaa snart vilde være kommen til, om „den gamle General“ havde faaet Lov til at raade og virke noget længere.

Denne nu saa smukke lille Landsby med sine flittige, nøjsomme og tilsyneladende lykkelige

Befolkning, midt i den mest fortryllende Natur-
omgivelse, og dertil forsynet med den herligste
Musik, maatte nok hidlokke fremmede Rejsende,
hvilket da ogsaa skete i fuldt Maal, saa der var
et Liv og et Røre i denne lille smukke Residens-
stad, som man hverken før eller senere har kendt.

Ved Begyndelsen af „den gamle General“s
Regimente her paa Øen udkom Forordningen af
1805, der paabød Skovenes Indfredning. Hvad der
ved den Tid blev indmeldt som Fredeskov, hvortil
Forordningen anviste Rettesnoren, blev i Fremtiden
at behandle som saadan. I en Fart bleve Grev-
skabets Skove indfredede, for saa vidt de ikke alle-
rede vare dette; og med Hensyn til Indmeldelsen
til Regeringen derom, var Generalen snart paa
det Rene med sig selv om, hvorvidt han vilde gaa.
Han havde en udpræget Sans og Smag for Na-
turens Skønhed, og det var ham om at gøre at
bevare alt for fremtidige Indgreb, hvad der i denne
Retning havde Indflydelse. Paa Grund heraf blev
alle de smukke Skovbakker omkring Tranekjær
som Akkekjærbakken, Iskældbakken, Bellvue,
Ecobakken, Baronskoven, Langeskov og Skinder-
lykkebakken indmeldte som Fredeskove, og staar
nu som et varigt Minde om „den gamle General“s
Skønheds-Sans. Enhver, der er begavet med et
aabent Øje for en smuk Natur, bør derfor være
ham taknemlig, fordi han med saa megen Omsorg
sikrede Tranekjær de mange skovbevoksede smukke

Bakker, der saa væsentlig bidroge til at gøre dets Beliggende saa fortryllende smukt som den er, og forhaabentlig i en uoverskuelig Fremtid vil vedblive at være det.

Vel vare Tiderne den Gang trange, men man mærkede det ikke. Man var i den Tid vant til Tarvelighed og Nøjsomhed. Man morede sig sikkert bedre den Gang end nu. Man gik den Gang klædt i Hvergarn og Vadmel, hvorved den hjemlige Husflid spillede en stor Rolle, der meget bidrog til at gøre Hjemmet hyggeligt. Spinderokken og Karterne gik fra Morgen til Aften, saa ofte der gaves en Smule Tid dertil. Husmødrene glædede sig og vare stolte af de tæt behængte Garnstænger og tæt belagte store Blegepladser, Resultaterne af deres Husflid, hvilket gjorde dem deres tarvelige Hjem kært. En Husmoders Dygtighed blev ofte vurderet efter hendes Garnstænger og Blegepladsens Størrelse; og Rokkehjulets Snurren var sikkert nok som oftest en behagelig Musik i Ægtemandens Ører. Man spiste den Gang sin Davre Kl. 6—7, sin Middagsmad Kl. 12, drak Thevand Kl. 5 og spiste til Aften Kl. 7. Vin saas aldrig eller yderst sjældent i et borgerligt Hjem; Cigarer kendte man slet intet til. Vilde man i den Tid en enkelt Gang gøre sig lidt tilgode med et Par Venner, da drak man sig ved Thetid en Thevandsknægt af simpel Rom og brunt Sukker, og smøgede dertil en Pibe Volle-Kanaster eller sort G;

og man morede sig fortræffelig derved. Se, derfor kunde man i hine trange Tider have det rigtig godt og være glade og tilfredse, utvivlsomt langt bedre end nu for Tiden. Den Gang kendte man hverken til noget Højre eller Venstre, og levede derfor ikke i Splid med hinanden, som nu; man forlignedes godt. Nu er alt dette desværre snart blot som en Drøm!

Havde „den gamle General“ saaledes givet Impulsen til et nyt Liv i Tranekjær, saa havde han derfor ikke glemt de fortrykte Landboere. Bonden var fattig; han dyrkede sin Jord paa gammel Maner med Hjulplov med 4 Heste for; Vandafledninger kendte han ikke noget til, saa Markerne vare fulde af Syre, Sumpe og Sten. Generalen indførte Svingploven med 2 Heste for; de holstenske Grøftegravere viste Bonden, hvorledes han skulde udgrave sine Jorder o. s. v. Gik det nu kun langsomt frem med disse Reformere, saa begyndte Bønderne dog efterhaanden at tage fat, den ene efter den anden, indtil det endelig langt om længe blev almindeligt. Men Konjunkturerne vare og bleve lave; lidet og daarligt Korn blev der avlet, og kun lidt fik de for det ubetydelige de havde at sælge, saa Armod og Fortrykthed var fremherskende blandt dem, saa de havde besværligt med at betale Skatter og de herskabelige Afgifter. Men dette havde under en Mand som „den gamle General“ ikke saa meget at sige; thi naar en Fæster med

eller uden Grund besværede sig for ham og bad om Eftergivelse eller Henstand, kunde han aldrig sige Nej og gav, trods Godsforvalterens alvorligste Protest, som oftest Henstand, hvorved alt formange Fæstere kom paa Restancelisten, der foraarsagede den senere ansatte Administrations-Kommission saa uendelig mange Bryderier for at faa disse ind-drevne. Det viste sig forøvrigt da, at Fattigdommen blandt Fæsterne langtfra var saa stor, som de havde indbildt Generalen, thi da det blev Alvor, saa at de enten maatte betale eller blive sat ud af Gaarden, kunde de meget godt klare for sig; man hørte ikke noget til at det noget Sted kom til den Yderlighed at blive sat fra Gaarden. „Den gamle General“ hverken kunde eller vilde tro, at en Bonde kunde lyve eller være falsk imod ham, der stod som en Ven eller Fader for dem alle! Men heri tog han dog oftere Fejl. Det var maa-ske hans svageste Side, at han troede Folk for godt.

Et saadant Bevis fik han da ogsaa paa, hvor træsk en Bonde kunde være, ved følgende Til-dragelse: For at vække sine Fæsternes Interesse for Agerhønsene, havde han udsat en Ducør af et Læs Brænde for hver Flok Agerhøns, der af en Fæster blev anmeldt for ham. En Gaardmand i Clausebølle, Hans Christensen, der havde forstaaet at indynde sig hos Generalen, indfandt sig hos ham og anmeldte en stor Flok Høns paa hans

Grund. Det lovede Læs Brænde fik han Anvisning paa, og blev ham udleveret. Men da saa Generalen kom for at beskyde denne Flok Høns, vare de ikke til at opdage. Bonden blev da hentet frem for at give en Forklaring over de af ham anmeldte Agerhøns. Fyren havde nu mindst tænkt sig, at Generalen selv vilde have udøvet denne Jagt, og synlig forvirret kom han da frem og bekendte, at han vel havde anmeldt en Flok Høns paa hans Mark, men det var ikke Agerhøns, han havde set, men hans egen tamme Høns. Denne Spøg var dog Generalen for stærk; Bonden fik en alvorlig Røffel, maatte tilbagelevere det modtagne Læs Brænde, og ikke oftere understaa sig i at nærme sig sit Herskab, hvorefter Brændehonoraret faldt bort.

„Den gamle General“ elskede Jagten lige til det sidste, men da det blev for besværligt for den gamle Mand, at gaa fra den ene Saat til den anden, anskaffede han sig et Mulæsel, hvorpaa han da red. Det var et sørgeligt Syn at se denne gamle, ridderlige Skikkelse blive befordret paa denne Maade, hvilket han vel ogsaa selv følte, thi efter en kort Tids Forløb opgav han det igen. Men han maatte da ogsaa give Afkald paa videre Deltagelse i Jagterne.

Det er foran sagt, at „den gamle General“ var vel set ved Frederik d. 6tes Hof, og at Kongen yndede ham meget. Han skal have været en fin

Hofmand, der strængt holdt paa Hofetiketten, saa at de højere Hofembedsmænd maatte være paa deres Post, naar han var der tilstede, thi den mindste Overtrædelse deraf opdagede han straks og paatalte den. Det hed sig den Gang, at han en Gang i Krigens Tid i Norge 1788, skulde have vist Kronprins Frederik en væsentlig Tjeneste, der for bestandig skulde have knyttet den senere Konge til ham. Hvori denne Tjeneste bestod, ved man ikke, thi at han skulde have reddet Prinsens Liv, som det hed sig, er vel ikke sandsynligt, da Historien, saavidt mig bekendt, ikke beretter noget om, at Kronprins Frederiks Liv der har været i Fare.

I Aaret 1831 saa jeg „den gamle General“ sidste Gang ved den da afdøde gamle Præst Fabricius's Jordfæstelse. Han skulde snart selv følge bagefter, men oplevede dog endnu forinden den Glæde at besætte det ledigblevne Præstekald i Tranekjær med en Mand, paa hvem han satte stor Pris og holdt meget af, med den saa ualmindelig afholdte og højtagtede Præst og senere Provst Graa, der saaledes blev den, i hvis Lod det faldt at holde den sidste Tale over „den gamle General“!

Hermed maa jeg slutte mine tarvelige Beretninger om en af de ædleste og bedste Jorddrotter, der har eksisteret her i Landet, højt elsket, agtet og anset af alle, der kendte ham, men straks forglemt, da han gik bort til sine Fædre. Man maa

beklage, at ikke en eneste af de Mænd, der stode ham nær, og levede sammen med ham fra Begyndelsen af hans filantropiske Virken her paa Øen, ikke har kunnet føle sig opfordret til at nedskrive sine Oplevelser i denne sjældne Menneskevens Nærhed. Hvor mange smukke karakteristiske, interessante Træk fra den Tid, vilde man da ikke nu have kunnet glæde sig ved at læse, og hvor stor en Rigdom af gode Gærninger vilde der da derved være gaaet over til Efterverdenen som et lysende Eksempel paa, hvordan en saa højtstillet Mand helst maa være!

Skrevet paa Frederiksgave i Oktober 1894 af

E. W. Kruhöfffer,

Forstraad,

pensioneret Skovrider paa Grevskabet
Langeland.

EFTERSKRIFT.

Endnu maa jeg dog tilføje følgende:

Fra Arilds Tid var Langeland inddelt i tvende Herreder, Søndre- og Nørre-Herred, hvoraf Søndre-Herred sorterede under By- og Herredsfogden i Rudkøbing, medens Nørre-Herred udgjorde det saakaldte „Tranekjær Birk“, og blev bestyret af en særegen Birkedommer. I Slutningen af forrige Aarhundrede var dette Embede besat af en saadan Birkedommer ved Navn „Nyborg“ (en Fader til Mølleren af samme Navn i Søndebro Mølle). Efter Nyborg fulgte Krigsraad Wadsted, der i Aarene omkring 1820'erne blev efterfulgt af Justitsraad Holm. Da denne senere blev forflyttet til Roskilde som Raadmand, blev Birket indlemmet under Rudkøbing i Aarene omkring 1856.

Birkedommerne havde deres Bopæl paa en større Bondegaard under Grevskabet i Leibølle By, der efter dem fik Navnet „Dommergaarden“. Selve Thingstedet var derimod i Tranekjær, hvor der i det lille Hus, der ligger lige over for Gartnerboligen og endnu kaldes „det gamle Thinghus“,

blev holdt Thing tvende Gange om Ugen, Arresterne vare indrettede i et gammelt forfaldent Hus, der laa, hvor nu det forreste Drivhus er bleven opført.

Her maa jeg gøre en lille Afstikker.

I Slesvig boede to gamle enlige Ægtefolk ved Navn „Grabo“, der ejede nogen Formue, som de havde laant „den gamle General“ og som han ikke saa sig i Stand til at tilbagebetale dem, hvoraf Følgen blev, at han maatte give disse gamle Folk frit Ophold, saalænge de levede; og til den Ende lade dem komme til Tranekjær. For at forskaffe dem Bopæl, blev Tinghuset valgt og indrettet til dette Øjemed. Thinget blev derefter forflyttet og indrettet i den samme Bygning, hvor Arresterne vare.

Her sad i den Tid arresteret en af Grevskabets Gaardfæstere i Simmerbølle ved Navn „Arendt“ (hans Efternavn har jeg glemt). Han var bleven ked af Samlivet med sin Hustru og derfor forsøgt at skille sig af med hende ved at dræbe hende med et Skud Hagl, hvilket dog ikke lykkedes ham, da hun ikke blev dødelig saaret, men levede flere Aar derefter i et andet Ægteskab. Saa skulde der en Dag holdes Forhør over denne Forbryder og i den Anledning blev jeg af min Fader sendt hen for at overvære dette Forhør, formentlig for at foretage psykologiske Observationer, hvorpaa jeg ganske vist ikke forstod mig det allermindste. Heldigvis for mig var Forhøret meget kort, og for mig at bedømme betydningsløst. Mine Observa-

tioner indskrænkede sig til, at jeg i Forbryderen fik at se en mindre, bredskuldret Mand med sorte Haar og et skummelt Ansigt. Det var det helo jeg kunde opvarte med ved min Hjemkomst.

Forbryderen blev dømt fra Livet og halshugget paa Skrøbeløv Hede af Skarpretter Stengel fra Odense. Den gamle, ærværdige og højlærde Pastor Vind fra Simmerbølle fungerede som Sjælesørger og sad ved Synderens Side, da han fra Arresten Rudkøbing blev kørt til Retterstedet.

Dette var den sidste Henrettelse, der til Date er foregaaet her paa Langeland. Var dette atten-terede Mord bleven opsat til vore Dage, vilde Forbryderen vel være sluppen derfra med nogle Aars Tugthus, og derefter benaadet.

En mærkværdig Rettergangssag, saaledes som det i hine Tider kunde gaa, maa jeg her omtale.

Som af det foregaaende bekendt var den gamle General en stor Jagtelsker og Ven af Naturen og holdt paa en meget stor Vildtstand. Jeg mindes tydelig, at jeg som Barn havde staaet i mit Barn-domshjems Gangdør og talt en Rudel paa 80—90 Stkr. Daavildt, hvoriblandt stolte Skuffelhjorte, ude paa en lille Jordlod, der hørte til min Faders Tjenestejord; og af saadanne Flokke var der den Gang mange. At en saa overdreven stor Vildtstand maatte fremkalde Krybeskytteriet, var en naturlig Selvfølge, og den værste Plage for Jægerpersonalet var at holde nogenlunde Styr paa disse

ubudne Gæster. En den Gang meget berygtet Krybskytte ved Navn Hans Helveg, der saa ofte var undsluppen Jægerne, blev endelig nappet paa fersk Gerning og ført til Arresten i Tranekjær, hvor der af Birkedommer Holm blev holdt Forhør og fældet Dom over ham. Efter „den gamle General“s Mening, der som rimeligt var, var yderst opbragt paa denne frække og snedige Person, var det en alt for mild Dom, han var bleven idømt. I sin Selvfølelse som Amtmand ansaa Generalen sig berettiget til at optræde som Overdommer i denne Sag, og beordrede Birkedommeren til en bestemt Dag og Klokkeslet at give Møde ved den grevelige Stald i Tranekjær, hvor han da i Dommerens Overværelse lod Hans Helveg føre frem og beordrede sine Staldfolk til ordentlig at gennemprygge Synderen, hvilket da ogsaa skete saa grundigt, at han i længere Tid svævede imellem Liv og Død. Da han endelig igen kom sig, anlagde han Sag imod Generalen, der truede med at ville faa alvorlige Følger, saavel for Dommeren som for Overdommeren, idet det anses for utvivlsomt, at Holm vilde faa sin Afsked og Generalen blive idømt en stor Mulkt. Hvorledes Sagen endelig blev afhjæmlet forblev ubekendt; kun saa meget kom frem for Offentligheden, at Birkedommeren ikke blev afsat, og at Hans Helvig fik en Gaard i Fæste, hvorefter han formentlig tog sin Klage tilbage. Gaarden, han saaledes fik i Fæste, var

den saakaldte Maglemosegaard i Steengade, der efter ham gik over til hans Søn, Claus Hansen Helveg (Nogel).

En anden i den Tid lige saa snedig og berøgtet Krybeskytte som den foregaaende, „Jørgen Tjørntved“ kaldet, fra Tjørntvedgaarden ved Bjerrebyskov, forvoldte ligeledes Jægerne mange Bryderier. Saa hændtes det en Gang, at hele Styrken blev beordret ud for at passe ham op ved Ribbjerg Krat, hvor man vidste han fornemmelig havde sin Gang. Nogle af Jægerne bleve stillede paa Post, medens andre afsøgte Krattet. Da kom Hr. Urian frem paa en Kant, hvor han forment sig sikker for at blive opdaget og løb krumbøjet bag et Hegn det bedste han kunde. Men her vilde Skæbnen, at den hidsige og bedste Jæger Lissau havde sin Post; saa snart han blev Fyren vaer, raabte han ham an, at han skulde blive staaende, ellers skød han ham; men hvad Jørgen ikke havde løbet før, løb han nu med fuldere Fart. Lissau betænkte sig ikke et Øjeblik, men holdt ned paa ham og sendte ham et Skud Rævehagl paa Pelsen. Tilsyneladende uberørt fortsatte Hr. Jørgen sit Stormløb og undslap ogsaa den Gang at blive nappet, og naaede velbeholden sit Hjem. Men da han naaede saa vidt, kunde han heller ikke mere, men maatte gaa til Sengs og lade udgrave 3 à 4 Hagl, der vare gaaede langs hen ad Rygraden paa ham, hvorefter han efter nogen Tids Forløb atter var paa Spil.

Dette Overfald vilde han ikke anmelde for Øvrigheden, thi han frygtede mere for den Tids haarde Straffe for Krybeskytteri i Forening med Skammen, der var overgaaet ham, end han kunde have Fornøjelse af at faa Lissau afstraffet for hans forvovne Skud med saa store Hagl. Han foretrak stiltiende at lide Smerterne fremfor at gøre Kvalm. Han levede mange Aar derefter og døde af Drik.

En tredje ligesau berygtet Krybeskytte ved Navn „Heegaard“, havde mere Held med sig. Om denne Mands Fortid veed jeg ikke andet end, at han af Fødsel var en Tysker og boede i Bjerreby Huse uden at have nogen Beskæftigelse. Han levede et forsulten Liv med Kone og Børn, og havde ikke andet at leve af end hvad han med sin Bøsse kunde erhverve sig, lovlig eller ulovlig, det var ham lige meget, naar han blot havde noget at stille sin og sines Sult med. Han gik lige løs paa den store Vildtstand i Pæregaards Skove, hvor han i længere Tid forstod at unddrage sig Jægernes Paa-passenhed. Heegaard blev dog snart ked af denne ulovlige Maade at opholde Livet med, da han indsaa, at det en Gang tidlig eller sent, maatte føre til Straf, og som Følge af disse Betragtninger besluttede han sig til at lade sig fange, for derefter at appellere til Generalens Naade. Saaledes skete det da, at Skovrider Weber en Dag næppede ham under hans ulovlige Udøvelse af Jagt i Pæregaards Skov. Som Følge af denne Daad blev Weber anset som

en behjærtet, frygtløs og nidkær Betjent. Heegaard blev, som af ham forudset, derpaa fremført for Generalen, hvem han forklarede sin sørgelige Forfatning, at det kun var af Nød og Trang han var slaaet ind paa denne ulovlige Næringsvej, og bad Generalen om at tage ham i sin Tjeneste. Generalens gode Hjerte fik som sædvanlig Lov at raade, og af Medynk over Synderens ulykkelige Forfatning tog han Heegaard i sin Tjeneste og anviste ham foreløbig Bopæl i Jærgaarden, hvorefter Heegaard blev en tro og paalidelig Betjent. Til Kramsfuglefangst blev Aasø Skov anvist ham som sit Distrikt.

Saa hændtes det, at han en Dag indførte sin Dagsfangst i sin Journal: 19 Kramsfugle og en Postmester.

Hermed forholdt det sig saa ledes: I Rudkøbing levede den Gang en Postmester ved Navn Lind. Han sad i meget trange Kaar og kunde ikke faa sine Indtægter, der den Gang vare meget smaa, til at slaa til. Følgen heraf blev, at den ulykkelige svage Mand angreb Postkassen, som forresten andre efter ham ogsaa har uden at føle sig generet deraf. Men Lind var en ærekær Mand og kunde ikke finde sig i at leve som vanæret, hvorfor han, da Afregningens Dage nærmede sig, tog den fortvivlede Beslutning forinden at tage sig selv af Dage. Efter længere Tids Omvandring havde han til denne sørgelige Gær-

ning udset sig en gammel Bøg i Aasøe, der af Stormen halvvejs var bleven rykket op med Roden og stod nu og hældede stærkt ud over en Mose, ved hvis Udkant den stod. Her blev han saa en Morgen funden hængende i en af dens Grene af Heegaard, hvis Donegang førte tæt forbi. Saaledes kom denne ulykkelige Mands Navn til at paradere i Heegaards Journal over Kramsfuglefangsten, og Ellemosen, hvorved Bøgene stod, bærer efter denne tragiske Begivenhed Navnet „Postmestermosen“.

Postmester Lind var en høj, temmelig svær og smuk Mand, almindelig agtet og afholdt. Heegaard var en komplet Modsætning dertil. Jeg mindes ikke nogensinde før eller siden at have set en saa tynd og afmagret Skikkelse som hans, en sand Hungergestalt, og dertil et mærkværdigt afskrækkende Ansigt, hvori der paraderede et Par af de grælleste Øjne, der gav hele Skikkelsen et diabolisk Udseende. Han var forøvrigt en ualmindelig skikkelig og fredelig Mand, som dog Enhver helst undgik at komme i Berøring med. Han blev senere ansat paa Hou som Skytte- og Skovbetjent og kom mærkeligt nok til at bo i et Hus, der fra Arilds Tid hed „Helvede“, hvilket Navn stod i en passende Samklang med hans Ydre.

Endnu en af den gamle Generals Jagtbetjente maa jeg paa Grund af hans Originalitet fremføre for Læseren heraf. Han var af Fødsel en Hannoveraner og hed „Egeberg“. Han var ansat som

Jagtopsynsmand paa Strynø. Ved Siden af denne Bestilling fungerede han som Jordemoder paa Øen, hvor man endnu ikke var naaet saa vidt at have kunnet faa en Kvinde ansat i denne Funktion, lige saa lidt som en Læge. Egeberg var i det Hele taget en simpel Personlighed, der sikkert passede godt til at agere blandt Strynboerne. Han kunde opvarte med de groveste Løgnehistorier, i hvilken Retning han overgik selve foranførte Professor Qvitschreiber. Efter hans egen Fortælling var det ham og ingen anden, der skød den sidste Ulv, der er bleven set i Hannover, hvilken Begivenhed han forstod at iklæde saa interessante Biomstændigheder, at jeg som Barn hørte paa ham med den mest spændte Opmærksomhed. Sidste Gang jeg saa ham var en Vinterdag, da han over Isen var spadseret paa sin Fod fra Strynø til min Fader, som han en Gang om Aaret gerne plejede at aflægge et Besøg hos. Efter hans eget Sigende var han den Gang 95 Aar gammel og var endnu i Besiddelse af alle sine Tænder. Han spadserede samme Dag atter tilbage over Isen; jeg fulgte ham til Stranden og kan endnu tydelig i Tankerne se den lille firskarne graa Skikkelse glide hen ad Isen ad Strynø til. Han var nemlig altid klædt i graat grovt Vadmel fra Top til Taa, med et Par store Smøgstøvler paa Benene.

Ved sin Frækhed satte Egeberg en Gang Generalen i den største Forlegenhed. Han over-

hængte nemlig ofte Generalen om Tillæg i sin Gage som Generalen ikke fandt, at der var Anledning til. Efter et saadant fornyet Afslag blev Egeberg yderligere nærgaaende, saa Generalen tabte Taalmodigheden, blev vred og bød ham slikke sig, hvor jeg ikke bør nævne. Hertil svarede Egeberg: „Ja, med største Fornøjelse, Deres Eksellence! Naar De straks vil give mig Lejlighed dertil, er jeg rede!“ Denne frække Maade at optage et saa haanende Tilbud paa, kom Generalen saa uventet, at han et Øjeblik tabte sin Kontenance og maatte besinde sig noget, førend han for bestandig bortviste denne paatrængende Person fra sin Nærhed, hvilket da blev Enden paa Legen. Egeberg blev desuagtet 98 Aar gammel, i Fald man tør tro ham paa hans egen Angivelse.

Forstraad Kruhöffer,

forhenv. Skovrider paa Langeland,

f. 3. Juni 1813, d. 19. Oktbr. 1897.

(Forst-Tidende.)

Atter er en af Veteranerne i vort Fag, Forstraad Kruhöffer paa Langeland, gaaet bort; hans næsten 50-aarige Virksomhed som Bestyrer af Grevskabet Langelands og Stamhusene Ahlefeldts og Lundsgaards Skovdistrikter har været saa fremragende, at den ikke bør gaa uomtalt hen.

Forstraad Kruhöffer fødtes i 1813 paa Langeland, hvor Faderen var Skovrider ved Grevskabet, og „skovvant“, som han allerede fra Barndommen var, viste han under sin Opvækst saa stor Lyst til og Interesse for Faget, at han hendrog Lehnsbesidderens Opmærksomhed paa sig, saa at denne understøttede ham til at opnaa en fyldig, saavel theoretisk som praktisk Uddannelse i Faget.

Allerede som 18-aarig ung Mand sendtes Kruhöffer paa Distrikt hos den berømte Oppermann paa Brahetrolleborg, hvor han opholdt sig i ca. 7 Aar; derefter gennemgik K. et 4 Maaneders Kursus i theoretisk og praktisk Landmaaling hos

Artilleri-Premierløjtnant Lumholtz; hørte matematiske Forelæsninger hos Prof. Fallesen og atraaede at tage den fuldstændige Forstexamen, men Lehnsbesidderen paa Langeland fandt dette uforødent, hvorimod han lod K. forsøge sig med Udvisninger, Taksation af den gamle Masse og Udarbejdelse af en Plan for Behandlingen af Stamhuset Lundsgaards Skove, hvorefter K. i 1842 be-rejste de nordsjællandske Statsskovdistrikter; fra disses Bestyrere, saasom Svanenskjold (Esrom), Rech, Schade (Hirschholm), Staffeldt (Frederiksborgske), S. Ulrich (Jægerspris), Riedewald (1ste Københavnske), C. Hansen (Tidsvilde Sandflugt-distrikt), Brüel (3die Kronborgske), Landsperg Frederiksværk samt fra Forstmester Baastrup hjem-bragte K. smukke anbefalinger. Efter denne grun-dige Uddannelse blev K. Bestyrer af det Lunds-gaardske Distrikt og Assistent hos Faderen paa Langeland, og ved dennes Død i 1848, Skovrider ved Grevskabet; som saadan fungerede han til 1890.

Ved siden af denne Virksomhed førte K. Til-syn med en Del mindre Distrikter, saaledes Ul-strup i Jylland, Skovsbo, Kærsgaard og Ulriksholm paa Fyn og Eriksholm paa Sjælland samt med en Del mindre Godsers Skove paa Langeland.

Uagtet hans Virkefeldt saaledes var meget spredt, arbejdede han fyldigt og ivrigt overalt, hvormed de Langelandske Skove den Dag i Dag

bære et smukt Vidnesbyrd, og trods en meget maadeholden Benyttelse (K. arbejdede tilmed uden Kort, Taksation eller nogensomhelst regulatoriske Hjælpekilder) præsterede han gode Indtægter af Skovene og udførte med Økonomi talrige Kulturer, i Bøg hovedsageligt naturlige Foryngelser, og i Eg vellykkede, om end smaa, Lyster Kulturer.

Ved Siden af nærede han stor Interesse for alt, hvad der foregik i Naturen, særligt yndede han det uanseelige og upaaagtede, saaledes følte han f. Eks. Trang til at fremdrage det vildtvoksende Rønnebærtræ for alles Øjne i en nydelig lille Notits i Tidsskrift for Landøkonomi 1867; trods hans tarvelige Skoleopdragelse i en Landsby-skole skrev han godt for sig, hvorom hans Artikel i 1864 „Om Skovgrundens rette Benyttelse“ bærer Vidne; i ovennævnte Tidsskrift for Landøkonomi skrev han i 1871 „om Rødelens Karakteristik“ og i 1873 sammesteds om Stormflodens (1872) Virkninger i de Langelandske Skove“.

At K. med sin Tids forstlige Opdragelse maatte stille sig uforstaaende over for den nyere Tids intensive Skovdrift, var ret naturligt, og da denne rykkede ham paa Livet i hans sidste Aar med de kostbare Rillekulturer og dermed følgende stærkere og hurtigere Benyttelse af Træmasserne, kunde han ikke modstaa, endnu i sit 81de Aar, at tage til Genmæle i sin Pjece: „Lidt Forstøkonomi“ 1894, hvori han drog kraftig til Følts mod de usædvan-

lige og efter hans Mening urimelige Kapitalanvendelser i Bruget.

Hans store Kærlighed til Naturen gav ham endnu i 1895 Anledning til at skrive et Foredrag, han betitlede: „Naturbetragtninger af en gl. Forstmand“, der blev oplæst i en Foredragsforening i Tranekjær, og som var ledsaget af en talrig Mængde Pennetegninger af alle Slags Planter og Træarter, udførte med forbavsende Sikkerhed og Naturtroskab af den gamle Mand selv.

I en Del Aar (60erne og ind i 70erne) var han Medlem af en privat Skovriderforening, hvis Medlemmer skiftedes til at besøge hinandens Distrikter og kritisere Behandlingen af disse; blandt Medlemmerne fandtes saa celebre Navne som Sarauw (Petersgaardske Distr.) og Schrøder (Wedellsborg).

De Skove, Forstraad Kruhöffers har bestyret i dette lange Tidsrum, ville, ved at beses, bedre tale for hans Virksomhed, men jeg har ikke kunnet undlade, da hans Virkefelt har ligget noget af-sides, og han selv var en saa beskeden Natur, at fremdrage dette lille Billede af en fremragende Fagfælles Livsgerning og vil slutte det med et:

„Ære være den gamle Skovbrugers,
Forstraad Kruhöffers Minde!“

Holger Hansen,
Skovrider paa Langeland.

